

Kooperatif Postası

KARINCA

MART 2025 YIL: 91 SAYI: 1059 ISSN: 1300-1450

MART 2025

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1059
Mart 2025

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
28 Mart 2025

Grafik, Tasarım:
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE HER BİR ORTAĞIN GENEL KURULU TOPLANTIYA ÇAĞIRABİLME KOŞULLARI	5
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE BİRLEŞTİRİLMİŞ GENEL KURUL TOPLANTILARI	10
HÜSEYİN SAVCI KOOPERATİFÇİLİĞİN DÜNÜ BU GÜNÜ VE SORUNLARI	14
YETER DEMİR USLU ZEHRA ARLI SAĞLIK HİZMETLERİNDE LOJİSTİK YÖNETİMİ	19
VEDAT SADIOĞLU 15 MART "DÜNYA TÜKETİCİLER GÜNÜ" ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	24
"90 YILDAN SEÇMELER,,	
● MUHİP CİHAZ ANI DÜNYANIN KOOPERATİFÇİLİK GELİŞMELERİ KARŞISINDA KOOPERATİFÇİLİK ÜLKÜSÜ BİZDE NİÇİN YERİNDE SAYIYOR.	31
● NUSRET UZGÖREN OTURDUĞU EVİN SAHİBİ OLMAK	36
● MENNAN YİĞİTER KÜÇÜK SANAT ŞUBAT 1947, SAYI: 122, S. 8-9. DAVAMIZ VE KOOPERATİFLER	37
● İHTİYARLIK MAAŞI	39
● M. TUNCER ÇİFTÇİYİ KENDİ YARARINA TEŞKİLATLANDIRMA YOLU	41
● SOMERSET MAUGHAM ÇEVİREN: BEDİA ÇOBANOĞLU LOUISE	42

Başyazı

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Türk Kooperatifçilik Kurumu, Nurettin Hazar'ın 1981 yılında yayınlanan "**Atatürk ve Türk Kooperatifçiliği**" adlı eserini Aralık 2024 tarihinde yayın dünyasına tekrar kazandırmıştır.

Eserde, **Atatürk**'ün kooperatifçilik konusundaki atılımları ve uygulamalarından bahsedilmektedir. Hazar, bu eserinde **Atatürk**'ü **Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu** olmasının yanında modern Türk Kooperatifçiliğinin de kurucusu olarak kabul etmektedir. **Atatürk**, tıpkı Mithat Paşa gibi kooperatifçilik alanında öncüdür.

1863 yılında Midhat Paşa, "**Memleket Sandıkları**" ile ülkemizdeki ilk zirai kredi kooperatifi kurmuş, daha sonra "**Menafi Sandıkları**" adını alan kurum, 1888 yılında Ziraat Bankası'na dönüşmüştür. 1916 tarihli "**Ziraat Bankası Kanunu**" ile bankaya kooperatiflere ikrazat yapma yetkisi verilmiştir.

1914'te Aydın'da kurulan "**Kula Palamutçular Kooperatifi**" ve "**Balçova Sebze Satış Kooperatifi**" adlı tarım satış kooperatifleri düşman işgali sebebiyle faaliyetlerini durdurmuşlardır.

Osmanlı devletinde ilk istihlak (*tüketim*) kooperatifleri 1913 senesinde İstanbul'un Fatih semti Çırçır Mahallesinde faaliyete geçmiş ve bu süreç *Çarşamba, Fatih, Galata, Şehzadebaşı, Küçük Mustafapaşa, Eyüp, Kadıköy ve Sultanahmet kooperatifleri* devam etmiştir. Savaş yıllarında halka ucuz gıda sağlamak üzere kurulan *Sultanahmet Kooperatifi (1916)* ve şubeleri ile "**Memurin Erzak Kooperatifi**" (1921) cumhuriyete kadar rastlanan yegâne kooperatif örneklerindedir.

Atatürk, 17.2.1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresindeki açılış konuşmasında, "*Kılıçla fütuhat yapanlar, sabanla fütuhat yapanlara binnetice terk-i mevki etmeğe mahkumdur... Kılıç kullanan kol yorulur, fakat saban kullanan kol her gün daha çok kuvvetlenir ve her gün daha çok kudrete sahip olur*" demiştir.

İzmir İktisat Kongresi, (17 Şubat- 4 Mart 1923) Atatürk'ün direktifiyle toplanmıştır. Bu kongrede İktisat Vekili Mahmut Esat (Bozkurt), "*Ferdi teşebbüsler, toplu yabancı iktisat dünyası karşısında ezilmeğe, akim kalmağa mahkumdurlar. Binaenaleyh her türlü şirketler vücuda getirilmeli ve bilhassa memleketimizin ihtiyaçlarını tamamen ifade eden kooperatif şirketlere fazla ehemmiyet verilmelidir*" diyerek kooperatifleşmeye vurgu yapmıştır.

19 Mart 1923 tarihinde "**Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi**" tarafından henüz cumhuriyet ilan edilmeden Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, İktisat Vekâletince "**İstihsal, Alım ve Satım Ortaklık Kooperatifleri Nizamnamesi**" çıkarılmış ve "**Kooperatif Şirketler**" adlı eser yayınlanmıştır.

1924 yılında 498 sayılı "*İtibari Zirai Birlikleri Kanunu*" ile 1926 yılında "*İtibarî Zirai Birliklerinin kuruluş ve yönetimi hakkında bir nizamname*" çıkarılmıştır. 1928 yılına kadar Ege, Marmara Havzası ve Trakya'da 40 kadar kooperatif kurulmuştur.

1926 yılında kanunlaşan "*865 sayılı Türk Ticaret Kanununda*" ticaret şirketlerine "*Kooperatif Şirketi*" de eklenmiştir. Yine aynı yıl "*1470 sayılı Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu*" da çıkarılmıştır. 1930'da kurulan 550 köyde 29170 ortaklı 191 kooperatifiin sayısı 1935 yılında 668'e ulaşmıştır.

1935 yılında “2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri Kanunu” ve “2836 sayılı Tarım kredi Kooperatifleri Kanunu” adlarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunlaşmıştır.

Atatürk, 24 Ağustos 1925 tarihinde Kastamonu’da yaptığı konuşmasında; “Ben de çiftçi olduğumdan biliyorum. Makinesiz ziraat yapılmaz. El emeği güçtür. Birleşiniz, birlikte makine alınız” demiştir. Tarım makineleri ancak kooperatifler tarafından satın alınabilir ve tüm köylülerce kullanılabilirdi.

Atatürk, “Tekirçiftliği, Arkarası, Persenti, Avşar, Karadereli, Tekir, Tekirkoyuncu, Türkmeneli, Türkmenuşağı ve Tozara” köylerinde 30 Haziran 1936günü kurulan 683 sayılı Tekirçiftliği Tarım Kredi Kooperatifinin 1 sayılı ortağı ve kurucusu olarak kooperatifçiliği özendirmiştir.

Türk Kooperatifçilik Kurumu’nun öncülüğüyle, “Silifke Tekirçiftliği Tarım Kredi Kooperatifine”, dönemin hükümetinin kararıyla “**Atatürk**” unvanı verilmiştir. “Silifke Tekirçiftliği Tarım Kredi Kooperatifi”, **Atatürk** Silifke Tekirçiftliği Tarım Kredi Kooperatifi adını almıştır.

8 Nisan 1925 tarihinde **Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal** birinci, **Başvekil İsmet Paşa (İnönü)** de ikinci sıradaki ortaklar olmak üzere “Ankara Memurlar istihlak Kooperatifi” kurulmuştur. Yine **Atatürk**’ün sağlığındaki yıllarda Kooperatiflere finansman sağlamak üzere T.C. Ziraat Bankası ile Türkiye Halk Bankaları yetkilendirilmişlerdir. **Atatürk**’ten sonraki yıllarda bu bankalara Türkiye Emlak Kredi Bankası da eklenmiştir.

Nurettin Hazar’ın “**Atatürk ve Türk Kooperatifçiliği**” adlı eserinde bütün bu olaylar ve süreçlerden ayrıntılı bir şekilde söz edilmektedir.

Dergimizin bu sayısında da yine zengin bir içerikle, alanlarında birikim ve iddia sahibi yazarlarımızın makale ve yazılarıyla karşınızdayız.

Dergimizin gelecek sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde durmak ve çözüm üretmek noktasında çabalarımız hız kesmeden devam edecektir.

KOOPERATİFLERDE HER BİR ORTAĞIN GENEL KURULU TOPLANTIYA ÇAĞIRABİLME KOŞULLARI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu¹ (**KoopK**) uyarınca kooperatiflerde üç organ bulunmakta olup bu organlar; yönetim kurulu, genel kurul ve denetim kuruludur.

Genel kurul, tüm ortakların temsil edildiği en yetkili organ olup, kooperatiflerin karar ve irade organıdır.

Esas itibarıyla genel kurul, ortakların belirli bir yerde ve zamanda müzakerelerde bulunmak, gündemdeki konuları karara bağlamak, kanun ve anasözleşmedeki şartları yerine getirmek şartıyla bir araya gelmesiyle oluşur.

Mevzuattaki istisnalar dışında kooperatif ortakları, kooperatifin işlerine dair haklarını genel kurul ortamında kullanırlar.²

Genel kurulca alınmış olan kararların hukuk dünyasında bir sonucunun olabilmesi ve tatbik edilebilmesi için genel kurulun toplanmasına ve karar almasına ilişkin mevzuattaki usul ve kurallara riayet edilmesi gerekmektedir.

Sözü edilen usul ve kurallardan birisi ise genel kurulun kanun veya anasözleşmede belirtilen organ yahut kişilerce toplantıya davet edilmesidir.

Kooperatifleri belli koşulların varlığı halinde toplantıya çağırabileceklerden birisi de her bir kooperatif ortağıdır.

İşte bu çalışmada, kooperatiflerde her bir ortağın genel kurulu toplantıya çağırabilme koşulları detaylı olarak irdelenmiş ve değerlendirilmiştir.

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) Mustafa Yavuz, Kooperatif Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Bu İlkenin İstisnaları, Karınca Dergisi, Ekim 2020, Sayı 1006, s.5.

2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması

Kooperatiflerde genel kurul, olağan ve gerektiğinde olağanüstü olmak iki şekilde toplanır. Olağan toplantının ve en az yılda bir defa ve her hesap dönemi bitiminden itibaren altı ay içinde yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte, genel kurulun gündemine konuyla ilgili madde bulunması ve kooperatif üst kuruluşuna ortak olunması kaydıyla, kooperatifin olağan genel kurul toplantıları en fazla iki faaliyet dönemini içerecek şekilde ve birleştirilmek suretiyle yapılabilir (**KoopK md. 45/1**).

Öte yandan, aynı hükümde genel kurulun, anasözleşmede belirtilen şekil ve surette toplantıya davet edileceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda, ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelere göre genel kurul toplantılarına dair çağrılar iadeli taahhütlü mektupla ya da yazılı bir şekilde imza karşılığında yapılır. Çağrının, kooperatife yazılı olarak iletilmesi kaydıyla ortağın cep telefonuna yahut elektronik posta adresine gönderilecek ileti (**e-posta, SMS gibi**) vasıtasıyla da yapılabilir. Alıcıdan mütevellit sebeplerle teslim olunamayan bu tür iletiler bir tam gün geçtikten sonra bir kereye mahsus olmak üzere yeniden gönderilir. Yayınlanan ilanlar ile bildirimlere dair "**Gönderi Teslimat Bilgisi**"ni ihtiva eden belgenin, genel kurul evrakıyla beraber basılı veya elektronik ortamda muhafazası ve incelemeye hazır tutulması zorunludur. Bu arada toplantı davetinin, toplantı gününden en çok 2 ay içinde ve en az 30 gün önce yapılması, ayrıca toplantının yeri ile saat ve gününün ve gündem maddelerinin bildirilmesi mecburidir.

3. Genel Kurulu Toplantıya Davete Yetkili Olanlar

Kooperatiflerde genel kurulu davete kimlerin yetkili olduğu **KoopK**'nın 43. ve 44. maddelerinde düzenlenmiştir.

İlgili hükümlerle örnek anasözleşmelerde yer alan esaslar bağlamında genel kurulu toplantıya davete yetkili olanlar aşağıda kısaca izah edilmiştir.

- **Yönetim Kurulu:** Kooperatiflerde genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili organ öncelikli olarak yönetim kuruldur. Bu görevi zamanında yerine getirmeyen yönetim kurulu üyeleri dokuz aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır (**KoopK ek md. 2/2**). Yönetim kurulu, toplantı davetini gerekli nisaplarla ve kurul olarak alır. Ayrıca yönetim kurulu, süresi dolmuş olsa bile genel kurulu toplantıya çağırabilir.
- **Anasözleşmeyle Bu Konuda Yetkili Kılınan Diğer Bir Organ:** KoopK md. 43'te anasözleşmede yetkili kılınan diğer bir organın da genel kurulu toplantıya davet edebileceği belirtilmiştir. Anasözleşmeyle bu hususta yetkilendirilebilecek olanlar kooperatife kredi vermiş kuruluş ya da icra komitesi olabilir.
- **Denetim Kurulu:** Gerektiğinde denetim kurulu da genel kurulu toplantıya çağırabilir.
- **Üst Birlik:** Eğer kooperatif, bir üst birliğe üye ise gerekli hallerde üst birlik, kooperatif genel kurulunu toplantıya çağırabilir.
- **Tasfiye Memurları:** Tasfiye halinde olan kooperatiflerde tasfiye memuru/memurları, tasfiye işlerinin icaplarından olan meselelere ilişkin karar almak amacıyla genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkilidir.
- **Dört Ortaktan Az Olmamak Kaydıyla Ortakların En Az Onda Biri:** Ortak sayısı 4'ten

az olmamak şartıyla, kooperatifin ortak sayısının en az onda birinin müştereken ve noter tebligatı ile yaptığı talebi üzerine genel kurul toplantıya çağrılır (*KoopK md. 44, Örnek Anasözleşmeler*).

- **İlgili Bakanlık:** Genel kurulun toplantıya davet edilmesine dair ortakların onda birinin talebinin yönetim kurulu tarafından en az 10 gün içinde karşılanmadığı takdirde talep sahibi ortakların müracaatı üzerine yahut doğrudan doğruya ilgili bakanlık tarafından genel kurul toplantıya çağrılabilir (*KoopK md. 44/2*). Bunun yanında, ortakların en az onda birinin başvurusu olmasa bile **KoopK** md. 43 kapsamında ilgili bakanlık genel kurulu doğrudan toplantıya çağırma yetkilidir.
- **Mahkeme:** Ortakların en az onda birinin müracaatı üzerine ilgili bakanlığın genel kurul toplantıya çağırması halinde talep sahibi ortaklar, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurarak genel kurulun toplantıya çağrılması hususunda izin isteyebilirler (*KoopK md. 44/3*).
- **Belli Şartların Varlığı Halinde Her Bir Ortak:** Kooperatiflerde bazı şartların bulunması halinde azınlık oluşturması gerekmeksizin her bir kooperatif ortağı mahkeme kararıyla genel kurulu toplantıya çağırabilir. Buna ilişkin hususlar bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

4. Her Bir Ortak Tarafından Genel Kurulun Toplantıya Çağrılabilmesi

Kooperatif ortaklarının bireysel olarak genel kurulu toplantıya çağırabilmesine ilişkin **KoopK**'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, anılan Kanununun 98. maddesinde yer alan **“Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.”** hükmü gereğince bahsi geçen hususta 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun (TTK) 410. maddesinde yer alan hüküm kooperatifler hakkında da tatbik olunmaktadır.

TTK'daki bu hüküm, belli koşulların sağlanması halinde kooperatif ortaklarına, genel kurulun toplantıya çağrılması hususunda mahkemeye müracaatta bulunma hakkı tanımaktadır.

Sözü geçen **TTK**'nın 410. maddesinin ikinci fıkrasında, **“Yönetim kurulunun, devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkan bulunmaması veya mevcut olmaması durumlarında, mahkemenin izniyle, tek bir pay sahibi genel kurulu toplantıya çağırabilir. Mahkemenin kararı kesindir.”** denilmektedir. Aynı hüküm, örnek anasözleşmelerde de yer almaktadır.

O halde bahsi geçen koşullardan birinin mevcut olması durumunda her bir kooperatif ortağı genel kurulu mahkemenin izniyle toplantıya davet edebilir. Ortakların genel kurulu toplantıya davet edebileceği haller incelendiğinde, yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya davet etme görevini ifa etmemesinden ziyade, bu kurulun toplanamaması ve bundan dolayı genel kurulun toplantıya davet edilememesidir.

Yoksa yönetim kurulu, anasözleşmede belirtildiği şekilde mutlak toplantılarını yerine getiriyorsa, genel kurul olağan toplantıya davet edilmemiş ve bu toplantı yapılamamış olsa bile, kooperatif ortakları genel kurulu toplantıya davet edemez.

---

3) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Benzer şekilde, yönetim kurulu toplanabilme ve toplantı yapabilme kudretini haiz olduğu sürece, olağan genel kurul toplantılarının yapılmasına dair **KoopK**'da öngörülen 6 aylık süre geçmiş olsa dahi kooperatif ortakları genel kurulun toplanması hususunda mahkemeye müracaat edemez.

Dolayısıyla, kanun koyucunun hem anonim şirket hem de kooperatif ortaklarına bu yönde bir hakkı tanımasının gayesi, genel kurulun toplanması temin edilerek ilgili toplantıda yönetim kurulunun seçilmesini sağlamak şeklinde ifade edilebilir.

Keza yönetim kurulunun toplu olarak istifa etmesi ya da örneğin bir kazada hepsinin vefat etmesi veya hepsi hakkında iflas kararı verilmesi veyahut tamamının fiil ehliyetinin kısıtlanması durumunda kooperatifin yönetim kurulu fiili olarak mevcut bulunmayacaktır.

Öte yandan, KoopK'nın 98. maddesinde yer alan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da uygulanan **TTK**'nın 530/1. maddesinde, uzun zamandan beri kanunen gerekli olan organlarından biri mevcut olmayan ya da genel kurulu toplanamayan anonim şirketler ve dolayısıyla kooperatifler hakkında fesih davası ikame edilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Zikredilen düzenleme gereğince, organ eksikliği sebebiyle kooperatifin fesih davasına maruz kalmamasını ve kooperatifin devam etmesini arzulayan ortaklar, genel kurulu toplantıya davet ederek sözü edilen durumdan kooperatifi kurtarabilir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, **TTK** md. 410/2'de genel kurulun toplantıya davet edilmesine dair ortaklara tanınan hak ile KoopK md. 44'te ortakların en az onda birine tanınan hak arasında öncelik-sonralık ilişkisi yoktur ve bu haklar birbirinin alternatifi değildir. Genel kurulun toplantıya davet edilmesine dair iki usul arasındaki en önemli fark ise; her ortak yalnızca **TTK**'da belirtilen koşulların mevcut olması halinde doğrudan mahkemeye müracaat edebilme hakkını haiz iken, dörtten az olmamak şartıyla ortak sayısının en az onda birini oluşturan ortaklar, herhangi bir koşul gerekmesizin genel kurulun toplanması için yönetim kuruluna başvurabilmesidir.

Genel kurulun toplantıya davet edilmesini talep eden kooperatif ortağının müracaat edeceği mahkeme, kooperatif merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir (**KoopK md. 99**).

Bu davada, basit yargılama usulü tatbik olunur. Mahkemece verilen karar kesindir; dolayısıyla mahkemenin kararı istinafa ve temyize götürülemez.

Ortak tarafından mahkemeye yapılan müracaatta, **TTK**'da açıklanan koşulların gerçekleştiğine dair gerekli belge ve bilgiye yer verilmesi, bunun yanında toplanması istenilen genel kurul gündeminin de gösterilmesi yerinde olur. Mahkeme tarafından istemin uygun görülmesi halinde, kararda toplantı gündemi ayrıca belirtilir.

5. Sonuç

Kooperatiflerde tüm ortakların temsilinin sağlandığı organ genel kurul olup, bu organ senede en az bir defa ve her faaliyet dönemi sonundan itibaren altı ay içinde olağan ve gerektiğinde olağanüstü olarak toplanır. Genel kurulların muteberliği için gerekli olan koşullardan birisi, toplantı çağrısının kanun ve anasözleşmeye uygun olarak ve yetkili organ ya da kişiler tarafından yapılmasıdır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında genel kurulu toplantıya; yönetim kurulu ya da anasözleşmeyle bu konuda yetkilendirilen başka bir organ ve gerektiği takdirde denetim kurulu, kooperatifin ortağı olduğu üst birlik ile tasfiye memurları, ayrıca bu şekilde çağrılmadığı takdirde ilgili bakanlık davet edebilir.

Ayrıca dört ortaktan az olmamak üzere toplam ortak sayısının en az onda birinin talebi üzerine de genel kurulun toplantıya daveti mümkündür.

Bunların yanında, Kooperatifler Kanununda yer alan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da uygulanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 410. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yönetim kurulunun, devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkan bulunmaması ya da mevcut olmaması hallerinde, asliye ticaret mahkemesinden alacakları izinle her bir kooperatif ortağı, genel kurulu toplantıya çağırabilir.

Başvuru üzerine mahkemenin vereceği karar kesindir.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Yavuz, Mustafa, Kooperatif Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Bu İlkenin İstisnaları, Karınca Dergisi, Ekim 2020, Sayı 1006.

KOOPERATİFLERDE BİRLEŞTİRİLMİŞ GENEL KURUL TOPLANTILARI

Özdem SATICI
TOPRAK*

I-Giriş

Kooperatifler tüm ortakların katılımı ile oluşturulan genel kurul toplantıları vasıtasıyla geçmiş ve gelecek yıl faaliyetlerini müzakere eder.

Ortakların kooperatif faaliyetleri hakkında bilgi almalarına en geniş zemini bu toplantılar sağlar. Bu nedenle de 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda olağan genel kurul toplantılarının yılda bir defa yapılması zorunlu tutulmuştur. Ancak bazı şartların sağlanması halinde kooperatiflere iki yıllık toplantılarını birleştirmek suretiyle gerçekleştirme imkanı da sağlanmıştır.

II-Kooperatiflerde Olağan Genel Kurul Toplantıları

II.1.Zamanı ve Sayısı

Kooperatiflerde olağan genel kurul toplantısı, belirli bir gündemle yapılması zorunlu olan toplantılardır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre her kooperatifin kullandığı hesap döneminin sonundan itibaren altı ay içinde olağan genel kurul toplantısını yapması şarttır. **(KK Md.45/1)**

Bu nedenle olağan genel kurul toplantıları yıllık rutin toplantılar şeklindedir.

II.2.Gündem

Olağan genel kurul toplantıları zamanı ve sayısı bakımından olduğu kadar gündemi bakımından da bazı zorunluluklara tabidir.

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

Bu gündemi oluşturan unsurların bir çoğu genel kurulun devredilmez görev ve yetkilerine dayanır. Diğer yandan olağan genel kurul toplantılarına ilişkin gündem esas itibariyle örnek ana sözleşmelerde açıkça düzenlenmiştir.

Bu sözleşmelerde yer aldığı üzere, yönetim ve denetim kurulu raporları ile kooperatifin dış denetime tabi olması halinde dış denetim raporunun görüşülmesi, finansal tabloların müzakeresi, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin ibrası, görev süreleri sona ermiş olan yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile kooperatifin dış denetime tabi olması halinde dış denetçinin seçilmesi ve bunların görev sürelerinin tespiti, bunların ücret, huzur hakkı gibi parasal haklarının belirlenmesi, gelecek yılın bütçe ve çalışma programının görüşülmesi ve karara bağlanması olağan genel kurulda yer alması zorunlu unsurlardır.¹

III-Birleştirilmiş Genel Kurul Toplantıları

III.1.Yasal ve Tali Düzenlemeler

Birleştirilmiş genel kurul toplantıları kooperatiflerde olağan toplantıların her yıl yapılmasına yönelik düzenlemenin bir istisnasını teşkil etmektedir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda 2017 yılında yapılan bu değişiklikle özellikle küçük ortaklı kooperatiflerde genel kurul maliyetlerini azaltmak amaçlanmıştır.

Hükme göre usul ve esasları ilgili Bakanlıkça² yapılacak düzenlemede gösterilmek üzere; kooperatif üst kuruluşuna ortak olunması ve genel kurul toplantısının gündemine konuyla ilgili madde konulması şartıyla, olağan genel kurul toplantıları en fazla iki hesap dönemini kapsayacak şekilde ve birleştirilerek yapılabilir. **(KK Md.45/1)**

Bu düzenleme doğrultusunda Ticaret Bakanlığı'nca aynı yıl "**Kooperatif Ve Üst Kuruluşlarının Olağan Genel Kurul Toplantılarının Birleştirilerek Yapılması Hakkında Tebliğ**³ "; 2018 yılında da aynı Bakanlıkça birleştirilmiş genel kurul öncesi ve sonrasına ilişkin olarak yerine getirilmesi gereken hususlarla ilgili 2018/4 sayılı Genelge yayımlanmıştır.⁴

III.2.Şartları

Kooperatiflerin olağan genel kurul toplantılarını birleştirerek yapabilmeleri için bazı şartları sağlamış olması gerekir. Buna göre, kooperatif üst kuruluşuna ortak olunması ve genel kurul toplantısının gündemine konuyla ilgili madde konulması şartıyla, olağan genel kurul toplantıları en fazla iki hesap dönemini kapsayacak şekilde ve birleştirilerek yapılabilir. **(KK Md.45/1)**

Ortak olunacak üst kuruluşun tasfiye sürecine girmemiş olması gerekir. **(Genelge Md. A/1-c)**

1) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/il-mudurluklerince-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

2) İlgili Bakanlık ifadesinden tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı; yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı; diğer kooperatifler ve üst kuruluşları için Ticaret Bakanlığı anlaşılmalıdır.

3) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171031-7.htm>

4) ticaret.gov.tr/data/5d419cce13b87639ac9e0110/38b002056869471031706e4635be5efe.pdf

Ortak kooperatifin üst kuruluştan çıkması yahut çıkarılması halinde ilgili üst kuruluş tarafından durum ticaret il müdürlüğüne bildirilir. **(Tebliğ Md.9/1)**

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile tali mevzuatta genel kurul toplantılarının birleştirilerek yapılmasına ilişkin karar için özel bir nisap aranmadığından dolayı oyların yarıdan bir fazlasıyla karar alınması yeterlidir. **(KK Md.51/1)**

III.3.Özellikleri

Birleştirilmiş genel kurul toplantıları sürenin bitiminde aynı şartların sağlanması suretiyle tekrarlanabilir.

Genel kurulun birleştirilerek yapılmasının genel kurulda reddedilmesi, bir sonraki genel kurulda bu konunun yeniden görüşülmesine engel teşkil etmez. **(Tebliğ Md.4/3-4)**

Bununla birlikte birleştirme süresi yönetim kurulu ve denetçilerin geriye kalan görev süresini geçemez. **(Tebliğ Md.4/3)**

Diğer yandan, genel kurul toplantılarının birleştirilerek yapılması, her yıla ait geçmiş yıl faaliyetlerinin görüşülmesi yükümlülüğünü de ortadan kaldırmaz.

Birleşik genel kurulda birleştirilen her bir hesap devresine yönelik raporlar ve ibralar ayrı ayrı görüşülür ve herhangi bir hesap dönemine yönelik ibra edilmeyen yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler bu organlara aynı genel kurulda tekrar seçilemezler. **(Tebliğ Md.8/1)**

Aynı şekilde birleşik genel kurulda her yılın bütçesi de ayrı ayrı ele alınır. **(Tebliğ Md.6/2)**

Bununla birlikte, birleşik genel kurul toplantılarının ortaklığı sona erenlere yapılacak iade ve ödemeleri geciktirmesini önlemek amacıyla da bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Zira 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre ortaklığı sona erenlere yedek akçeler hariç olmak üzere ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanan tutarın ödenmesi gerekir. **(KK Md. 17/1)**

Bilançonun esas alınabilmesi için de genel kurulda kabul edilerek kesinleşmesi beklenmelidir.⁵

Bu durum birleşik genel kurul yapılan kooperatiflerde ortağa iade sürecinin oldukça uzamasına yol açabilir.

Dolayısıyla birleşik genel kurul toplantısı yapılan kooperatiflerde ortaklığı sona erenlerin, sermaye ve diğer alacakları, bilançonun genel kurulca onaylanması beklenmeksizin ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanarak hesap döneminin kapanmasını izleyen 4 üncü ayın 25 inci gününü takiben en geç bir ay içerisinde geri verilir. **(Tebliğ Md.7/1)**

Genel kurul toplantılarını birleşik usulde yapan kooperatifler için genel kurula ilişkin belge ve dökümanların ilgili kurumlara teslimine ilişkin yükümlülük de devam eder.

Buna göre olağan genel kurul toplantılarını birleştirme kararı alan kooperatiflerin, rapor örneklerini her bir hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ticaret il müdürlüğüne ve kooperatifin ortağı olduğu üst kuruluşa vermeleri zorunludur. **(Tebliğ Md.6/1)**

5) Bkz. Örnek ana sözleşmeler Madde 15/1

IV - Sonuç

Kooperatiflerde ortaklara bilgi edinme haklarını kullanmalarında en geniş zemini sağlayan genel kurul toplantılarının yılda bir defa yapılması esas olmakla birlikte, maliyetleri azaltmak amacıyla üst kuruluşa ortak olmak ve genel kurulda kararlaőtırmak Őartlarını sağlayan kooperatiflere iki yılın genel kurul toplantısını birleştirerek yapmak imkanı sağlanmıştır.

Ancak bu düzenleme, ibranın, bütçenin, finansal tabloların her yıl için ayrı ayrı değerlendirilmesine engel teşkil etmeyeceği gibi ayrılan ortaklara mevduatlarının ödenmesine ve genel kurul toplantılarına sunulması gereken raporların ilgili kurumlara ibrazına iliőklin yükümlülükleri de ortadan kaldırmaz.

Kaynakça

- 1-T.C.Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu)
- 2-rnek Ana sözleşmeler (<https://ticaret.gov.tr>)
- 3-www.resmigazete.gov.tr

KOPRATİFÇİLİĞİN DÜNÜ BU GÜNÜ VE SORUNLARI

Hüseyin SAVCI*

Giriş

1. Kooperatifçiliğin Kökeni.

Kooperatif kelimesi, Latince işbirliği anlamına gelen “**Cooperatio**” kelimesinden türemiş, güzel Türkçemize “**kooperatif**” olarak geçmiştir.

Türk dili kurumu (TDK) sözlüğünde kooperatif “*insan ihtiyaçlarını karşılıklı yardımlaşma yoluyla giderilmesini sağlamak ve ortakların çıkarlarını korumak amacıyla oluşturulan ekonomik kuruluştur*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kooperatifçilik bireylerin özellikle üretimden satışa tek başına çözemedikleri sorunları birlikte çözüme ihtiyacından doğmuştur.

Aslında Türk kültüründe var olan, karşılıklı yardımlaşmayı esas alan **İMECE** için kurumsallaşmamış, geçici süreli kooperatifçilik te denebilir.

Anadolu köylüsü asırlardır tek başına yapamadığı işleri **İMECE** usulüyle ortaklaşa yapagelmiştir.

İMECE ile **KOOPERATİF**'in ortak noktası tek başına yapılamayan işleri yardımlaşarak yapmaktadır. Temel farklar ise kooperatifin kurumsal bir yapısının olması, kanuni alt yapısının olması, **İMECE**'nin ise kişiler/guruplar arasında iyi niyet ve isteğe bağlı oluşudur.

Farklı kültürlerde de var olan **İMECE** usulü yardımlaşmanın artan ve karmaşıklaşan ihtiyaçlar karşısında zamanla kooperatife dönüştüğünü düşünmek yanlış olmasa gerek.

2. Kooperatiflerle Şirketlerin Farkı:

---

*Hsavci3155@gmail.com

	KOOPERATİFLER	ŞİRKETLER
Yararlanıcı	Ortaklar kooperatifin hem sahibi hem de yararlanan kişilerdir	Sahibi sermayedarlardır şirketin hizmetlerinden yararlananlar ayrı kişilerdir..
Misyon	İnsan merkezli oldukları için birincil amaç kâr elde etmek değil ortaklarının gereksinimlerini karşılamaktır.	Sermaye ön planda yer aldığı için amaç kâr elde etmektir.
Kar-Gelir Yönetimi	Ticari faaliyetler sonucunda doğan olumlu gelir-gider farkının bir kısmı ortaklara yaptıkları işler oranında dağıtılır	Elde edilen kâr, ortaklara sermayeye katılım oranlarına göre yönetim kurulunun belirlediği zamanda ve miktarda dağıtılır.
Yönetime Katılım	Demokratik olarak yönetilir. Ortakların sermayedeki payına bakılmaksızın her ortağın tek bir oy hakkı vardır.	Sermayedarlar, sermayedeki payları oranına göre şirket kararlarında söz sahib olur.
Yönetim Kurulu	Yönetim kurulu, ortaklar tarafından, kooperatifin ortaklarından oluşan adaylar arasından olur.	Yönetim kurulu; şirket yöneticileri, şirket ile iş bağlantıları olan yöneticiler ve bağımsız yöneticilerden oluşur. Sermayedarların seçim yetkisi sınırlıdır.
Ortaklık/Paylar	Bir ortağın sahip olabileceği ortaklık payı sınırlıdır, bu nedenle tek bir şahsın hâkimiyeti altına giremez. Sermayeyi oluşturan ortaklık payları satılamaz. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde kişiyi ortaklığa kabul eder.	Sermayedar, şirketin hisselerinin %50'sinden fazlasına sahip olarak şirkette hâkimiyet kurabilir. Şirketlerin sermayesini oluşturan hisse senetleri, kıymetli evrak niteliği taşıdığı için alınıp satılabilir ve devredilebilir

(¹) Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı, 100 Soruda Kooperatifçilik

Kooperatifler kar amaçlı şirketlerden de, salt yardım amaçlı kurulmuş sivil toplum örgütlerinden de farklıdır. Sivil Toplum Örgütleri (**STK**) ise kar amacı gütmeyen daha çok sosyal yardım veya belli bir konuda ortak amacı gerçekleştirmek için faaliyet gösterirler. **STK**'ların temel hedefi ekonomik değildir.

3. Kooperatifçiliğin Tarihçesi.

13 ncü yüzyıl Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan **AHİ** Birlikleri günümüzün modern kooperatifçiliği ile ciddi benzerlikler göstermektedir.

Bu birlikler, esnaf ve sanatkârların meydana getirdikleri meslek kuruluşlarıdır. Ahilik sisteminin, aşırı gelir ve servet farklılıklarını önlemesi, işsizlere iş sağlaması, hem üreticiyi hem tüketiciyi koruması, mesleki eğitimler vermesi gibi özellikleri kooperatifçilikle benzerlikler taşımaktadır. Ahilik sisteminin, aşırı gelir ve servet farklılıklarını önlemesi, işsizlere iş sağlaması, hem üreticiyi hem tüketiciyi koruması, mesleki eğitimler vermesi gibi özellikleri kooperatifçilikle benzerlikler taşımaktadır. (²)

17 nci yüzyıldan itibaren Loncalara dönüşen **AHİ** Birlikleri, 19 ncu yüzyıl ortalarında çöküşe geçmiştir. Türkiye'de çağdaş kooperatifçiliğin doğuşu da bu loncaların çöküş dönemine rastlamaktadır. Çağdaş kooperatifçiliğin başlangıcı sayılan, 1863 yılında "**Memleket Sandığı**" adı verilen ilk tarım kredi organizasyonu, Mithat Paşa tarafından Pirok kasabasında kurulmuştur. (³)

Memleket Sandıkları ile yoksul halkı tefeciden kurtarmak, çiftçiye kredi sağlamak, köylünün ürününü değerlendirmek ve halkın teşkilatlanmasını sağlamak amaçlanmıştır. 1863-1883 yılları arasında uygulanan Memleket Sandıkları, zamanla öngörülen amaçları yerine getiremez olmuş ve yerini Menafi Sandıklarına bırakmıştır.

Memleket Sandıklarındaki aksaklıklar Menafi Sandıklarında da devam etmiş, 1888 yılında Ziraat Bankası Nizamnamesinin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu sandıklar, Ziraat Bankasına devredilmiştir.(4) 250 kadar olduğu tahmin edilen Menafi Sandıklarınının 2 milyon altın lira olan sermayesi de Ziraat Bankasına aktarılmış, Ziraat Bankasının sermayesini oluşturmuştur.

1888-1920 yılları arasındaki süreç kooperatifçilik açısından oldukça verimsizdir. Bazı girişimler olsa da ciddi sonuç vermemiş, kurulan kooperatifler kapanmıştır. Türk kooperatifçiliğinin önemli öncülerinden biri olan Ahmet Cevat Emre tarafından kooperatifçilik alanında ülkemizdeki ilk kitap yayımlanmıştır.

İktisatta İnkılap: İstihlak Teavün Şirketleri (Ekonomide Devrim: Tüketim Kooperatif Ortaklıkları) adlı bu kitabın sonuna, altmış maddelik tüketim kooperatifleri ana sözleşmesi konulmuştur. Tüketim kooperatifçiliğinin ilk önemli temsilcisi kabul edilen Ahmet Cevat Emre'nin olumlu etkisiyle ilk tüketim kooperatifi 1913 yılında, İstanbul'un Fatih ilçesinin Çırçır Mahallesi'nde açılmıştır. Bundan sonra çok sayıda tüketim kooperatifi kurulmuş fakat hepsi 1919 yılında kapanmıştır.(5)

Kurtuluş Savaşının kazanılması ve **TBMM**'nin açılması sonrası **Atatürk**'ün öncülüğünde kooperatifçilik konusu gündeme gelmişse de sonuç çıkmamıştır. 17 Şubat – 4 Mart 1923 tarihleri arasında, yeni Türkiye'nin ekonomik durumunu görüşmek üzere, İzmir'de ilk İktisat Kongresi toplanmıştır.

1923 yılında toplanan bu kongrede ele alınan önemli konulardan biri de kooperatifçiliktir. Kongrenin açılışında, **Atatürk**'ten sonra konuşma yapan İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt, her türden şirket kurmak gerektiğini, özellikle de memleketimizin ihtiyacını tamamen ifade eden kooperatif şirketlere daha fazla önem verilmesi gerektiğini içeren bir konuşma yapmıştır. Henüz cumhuriyet dahi ilan edilmemişken kooperatifçiliğin düşünülmüş olması, kooperatif kurulması ve kurulacak kooperatiflere çiftçilerin ortak edilmesi ve hatta bu kooperatiflerin kuruluş sermayesinin çiftçiye olan borcuna mahsuben- devletçe karşılanması gibi kararlar, kooperatifçilik hareketi açısından tarihi önem taşımaktadır.(6)

Atatürk, “**Kooperatif Şirketler**” kitabının yayımlanmasından beri, zamanın aydınları arasında devam eden ve sonuç vermeyen kooperatifçilik tartışmalarına, Türk Kooperatifçilik Cemiyeti'nin kurulması talimatını vererek müdahale etmiştir.

Atatürk, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'dan, kooperatif konusunu bilimsel bir yaklaşımla ele alacak, hareketi gerçek temellerine oturtacak, kamu yararına çalışacak bir cemiyet kurulmasını istemiştir. Böylece 20 Mayıs 1931'de, İstanbul'da, “**Türk Kooperatifçilik Cemiyeti**” kurulmuştur.

İki yıl sonra Ankara'ya nakledilen Cemiyet, 1934 yılında İktisat Vekili Celal Bayar başkanlığında ilk genel kurulunu yapmıştır.

Cemiyetin ilk işlerinden biri, üç ayda bir yayımlanan “**Kooperatifçilik**” dergisi ile aylık yayımlanan “**Karınca**” dergisini çıkarmak olmuştur. Cemiyet, 1946 yılından beri de **Türk Kooperatifçilik Kurumu** adı altında faaliyetlerine devam etmektedir.(7)

Gururla ifade edelim ki dergimiz **KARINCA**, 6 yıl sonra bir asrı devirecektir. Emeği geçenlere ve bu dergiyi yaşatıp bu günlere taşıyanlara selam olsun.

Türkiye’de bugünkü anlamıyla ilk yapı kooperatifi de bu dönemde kurulmuştur. 1934 yılında Ankara’da kurulan ve ilk ortaklarını evi olmayan devlet memurlarının oluşturduğu Bahçelievler Konut Yapı Kooperatifi, bugünkü Bahçelievler semtinin çekirdeğini oluşturmaktadır.⁽⁸⁾

Cumhuriyet dönemi kooperatifçiliğine bir başka yazıda geniş olarak değinmek gerekir.

4. Kooperatifçiliğin Temel Sorunları:

a. Eğitim:

Ülkelerin gelişmişlik ve eğitim düzeyleri ile kooperatifçilik konusundaki başarılarının doğru orantılı olduğu görülmektedir. Ülkemizde genel anlamda özellikle de kooperatifçiliğe en fazla gereksinim duyulan kırsal kesimde eğitim seviyesi düşük olması, kooperatifçilik konusunda hemen hiçbir eğitim verilmiyor olması kooperatifçiliğin ülkemizde gelişmesinin önündeki en büyük engeldir. Eğitimli insanlar bir şekilde diğer sorunlarına çözüm bulabilir. Ama eğitim olmayınca sistem baştan tıkanmaktadır.

“Ülkemizde yapılan bazı saha çalışmalarında (Erzurum/İspir) gibi kooperatif ortaklarının %80’e yakınının kooperatifin ne olduğunu tam olarak bilmediği, kredi ve girdi temini için kooperatife ortak yapıldıklarını veya kendileri ortak olduklarını ifade etmişlerdir” (8)

Örnekte de görüldüğü gibi insanlar kooperatif ortağı olmasına rağmen kooperatifin ne olduğunu bilmemektedir. Hal böyle olunca, kooperatif konusunda hiçbir bilgi olmayınca kooperatifin diğer sorunlarına çözüm bulmak, hatta çözüm aramak imkânsız hale gelmektedir.

Ülkemizin **“Türkiye Kooperatif Strateji ve Eylem Planı”** olmasına, bu planda eğitim konusuna yer verilmesine rağmen, geçmişte **YURTTAŞLIK BİLGİSİ** derslerinde, çok yüzeysel bilgiler ve 1950 yılında kapatılan **KÖY ENSİTÜLERİ**’nde okutulan kooperatifçilik dersleri dışında ciddi bir eğitim söz konusu değildir.

Yönetici kesime verilen seminer ve konferanslar tabana yansımadığı için derde deva olmamaktadır.

b. Yasal sorunlar:

Ülkemizde günün şartlarına uygun, kooperatifçiliği bütüncül bir yaklaşımla kapsayan, fırsat eşitliği sağlayan, özendirici yasalar ne yazık ki mevcut değildir. Kooperatifçilikle ilgili kanunlar;

1163 sayılı kooperatifler yasası (1969).

1581 sayılı tarım kredi ve birlikleri kanunu (1972).

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun (2000)

Görüldüğü üzere yaklaşık çeyrek asırdır kooperatifçilikle ilgili bir kanuni düzenleme mevcut değildir.

c. Üst Yönetim Sorunu:

Kooperatifler üç ayrı bakanlıkla ilintili olarak faaliyet göstermektedir.

“Sosyal Dayanışma Ekonomisi İçin Güçlü Kooperatifçilik Raporu’na göre **“Ticaret”**, **“Tarım ve Orman”**, ve **“Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği”** Bakanlıklarının sorumluluk alanında

bulunan 40 ayrı türde 60 bine yakın kooperatif bulunmaktadır ve bunların ortak sayıları toplamı ise 6,6 milyonu geçmektedir “ (9)

Kooperatiflerin tek bir merkezden yönetilmesi, hatta özel bir bakanlık altında toplanması kooperatiflerin geleceği ve verimliliği açısından önem arz etmektedir.

d. Ekonomik Sorunlar:

Halk Kooperatifleri kıt imkanlara sahip bireylerin bir araya gelerek, kıt imkanlarını bir araya getirerek yaşam mücadelesi veren kuruluşlardır.

Devlet imkanları ile kurulmuş, örneğin Tarım Kredi Kooperatifleri gibi devasa ekonomik güce sahip kooperatiflerle, Ankara Çubuk'taki bir Kadın El emeği kooperatifinin rekabet etmesi imkansızdır.

Sonuç

Her konuda olduğu gibi kooperatifçilik konusunda da en önemli ihtiyaç eğitim. İlkokul seviyesinden başlayarak lisans düzeyine kadar eğitim verilmesi ve kooperatifçiliğin sevdirilmesi gerekmektedir.

Kooperatifçilikle ilgili idari yapılanmanın tek bakanlık çatısı altında toplanması zorunludur.

Özellikle tarım ve hayvancılık konusunda yerinde, yerelde ve eğitim seviyesi göz önüne alınarak hitap edilen toplumun anlayacağı düzeyde bir kerelik değil, sürekli eğitim verilmesi gerekmektedir.

Özellikle arsa-yapı kooperatiflerinde kötü niyetli insanların üyeleri dolandırması, mütevazı birikimlerinin heba olması kötü örnek oluşturması insanları kooperatif kavramından soğutmakta, uzaklaştırmaktadır. Bu tür kooperatiflerde Devlet kontrolü ve hakemliği şarttır.

Yararlanılan Kaynaklar

- (1) Ticaret Bakanlığı, 100 soruda kooperatifçilik
- (2) Ticaret Bakanlığı, Türkiye’de Kooperatifçilik
- (3) Mehmet Gönen, “Kooperatifçiliğimizin Dünü, Bugünü, Yarını” , Kooperatifçilik Dergisi, 1982, S:57, s:41-44
- (4) Rehber, 2011, s:51
- (5) Ferhat Erçin, Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Kooperatifçiliği, İstanbul 2006, s:28-36
- (6) Nurettin Hazar, Atatürk ve Kooperatifçilik, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, Ankara 1981, s:18-19
- (7) Müftüoğlu, Hilal; Aydos Volkan, “ Türkiye’de Kooperatifçilik, Türk Konut Kooperatifçiliğine Alternatif Bir Model: Almanya”, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul 2001, s:56
- (8) TÜRKİYE’DE KOOPERATİFLERİN TEMEL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER (Ertuğrul GÜREŞÇİ - Murat GÖNÇ)
- (9) İnsani Gelişme Vakfı, 2021

SAĞLIK HİZMETLERİNDE LOJİSTİK YÖNETİMİ

Yeter DEMİR USLU*
Zehra ARLI**

Giriş

Sağlık hizmetleri lojistiği, sağlık hizmeti sunumunun temel bir bileşeni olarak, tıbbi malzeme ve ekipman tedarikinden, hasta akışının yönetilmesine kadar geniş bir yelpazede faaliyetleri kapsamaktadır. İnsan sağlığının korunması ve tedavi edilmesiyle doğrudan ilişkili olan bu alan, sağlık sektörü için kritik bir öneme sahiptir. Lojistik yönetimi, tedarik zincirinin etkin bir biçimde planlanmasından atık yönetimi gibi süreçlerin düzenlenmesine kadar uzanan bir disiplin olarak, sağlık kurumlarının operasyonel verimliliğini artırma potansiyeline sahiptir.

Etkin bir sağlık lojistiği, özellikle coğrafi engeller, altyapı eksiklikleri ve acil tıbbi müdahalelere duyulan ihtiyaç gibi zorluklar nedeniyle giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Sağlık hizmetleri lojistiğinin en kritik yönlerinden biri ise, hasta akışının ve kaynak tahsisinin etkin bir şekilde yönetilmesidir. Bu süreçlerin etkin bir şekilde optimize edilmesi, sağlık kurumlarının verimliliğini artırırken, aynı zamanda hastaların zamanında ve kaliteli sağlık hizmeti almasını sağlamaktadır (*Ergüneş ve Gültekin, 2022*).

Bu bağlamda, sağlık hizmetleri lojistiği kavramı ve önemi, günümüzde sağlık sektörü açısından tartışılması gereken temel bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada, sağlık hizmetleri lojistiği alanının kapsamı, önemi ve bu süreçlerin sağlık hizmeti sunumuna olan etkileri incelenecektir.

Lojistik Kavramı

Lojistik kavramı, ilk kez 1898 yılında askeri operasyonlarla bağlantılı olarak ortaya çıkmış olup, savaş sürecinde askerlerin hareketlerini düzenleme ve birliklerin organize bir şekilde konumlandırılmasını sağlamak amacıyla tanımlanmıştır. Zamanla bu kavram genişleyerek, müşteri gereksinimlerini karşılamak amacıyla hammaddelerin uygun maliyetle taşınması, depolanması ve işlenerek mamul haline getirilmesini kapsayan bir süreç olarak ele alınmıştır.

* Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, Öğretim Üyesi

** Lisans Öğrencisi, İstanbul Medipol Üniversitesi

Lojistik, bu süreçlerin yanı sıra ilgili verilerin başlangıçtan son aşamaya kadar planlanması, uygulanması ve denetlenmesini içeren bir bütün olarak tanımlanmaktadır (**Çancı ve Erdal, 2003**).

Lojistik, işletmelerin faaliyetlerinin başlangıç noktasıdır ve aynı zamanda süreçlerin devamında ve tamamlanmasında, özellikle dağıtım ve depolama gibi aşamalarda önemli bir rol oynamaktadır. İşletmelerdeki tüm idari ve ekonomik süreçler lojistikle doğrudan ilişkilidir. Örneğin, lojistik yönetimi üretim yönetimi ve pazarlama yönetimiyle sıkı bir bağ içerisindedir.

Üretim ve pazarlama süreçlerinin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için tedarik, dağıtım ve depolama gibi lojistik faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Lojistik süreçlerin başarılı bir şekilde yönetilmesi, hammaddelerin, malzemelerin ve yarı mamullerin üretim sürecine uygun zamanda ve doğru kalitede dahil edilmesini sağlayarak, nihai ürünlerin tüketiciye zamanında ve doğru koşullarda ulaştırılmasına katkıda bulunur. Bu da işletmelerin başarılı bir yönetim anlayışı benimsemesine olanak tanır (**Erkan, 2014**).

Lojistik faaliyetlerin giderek daha fazla önem kazanmasıyla birlikte, bazı işletmeler kendi bünyelerinde lojistik departmanları oluştururken, bazıları ise dış kaynak kullanarak lojistik hizmetlerini uzman firmalardan temin etmektedir.

Dış kaynak kullanımı, işletmelere zaman, kaynak ve maliyet açısından çeşitli avantajlar sunmaktadır. Özellikle hammadde, yarı mamul ve mamul stoklarının azaltılmasıyla pazara erişim süresi kısaltmakta ve işletmeler asıl faaliyet alanlarına daha fazla odaklanabilmektedir (**Ömürgönülşen ve Selvi Sarıgül, 2021**).

Bu sayede üretici firmalar, lojistik süreçlerle doğrudan ilgilenmek yerine, üretim ve satış gibi temel iş süreçlerine yatırım yaparak daha verimli çalışabilmektedir. Lojistiğin temel dayanağı, ticarete dayalı küresel ekonomi anlayışıdır. Serbest ticaretin giderek daha fazla önem kazanması, uluslararası rekabetin artması ve büyük ölçekli organizasyonların yaygınlaşması, lojistik süreçlerde hızın kritik bir faktör haline gelmesine neden olmuştur.

Ürünlerin ve hammaddelerin tüketicilere en düşük maliyetle ve zamanında ulaştırılması büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda rekabet, lojistik faaliyetler ekseninde şekillenmektedir. Küresel ekonominin hızla büyümesi, firmaların rekabet gücünü koruyabilmek adına etkili lojistik ağları kurmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bunun yanı sıra lojistik sektörü, yalnızca iş gücü sağlayan bir alan olmanın ötesine geçerek, ülkeler, sektörler ve firmalar için stratejik bir kaynak haline gelmiştir (**Tengilimoğlu ve Yiğit, 2017**).

Sağlık Hizmetlerinde Lojistik

Sağlık hizmetleri lojistiği, hastaların gereksinimlerini karşılamak amacıyla destek, bakım ve tedavi süreçlerine ilişkin personel planlaması ile ürün ve bilgi akışının yönetimini içermektedir. Başka bir tanıma göre ise sağlık lojistiği, hastalara sunulacak hizmetler için gerekli olan malzemelerin tedarik edilmesi, envanter yönetiminin sağlanması ve tükenen kaynakların yeniden temin edilmesini kapsayan bir planlama sürecidir.

Lojistik yönetimi, tedarik zinciri planlamasından atık yönetimine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu sürecin etkili yönetilmesi, hastanelerin ve diğer sağlık kurumlarının verimliliğini artırmaktadır. Genel anlamda sağlık lojistiği, sağlık hizmetlerinin etkin ve zamanında sunulabilmesi için gereken tüm faaliyetleri kapsamaktadır (**Taşkın & Akçadağ, 2020**).

Sağlık hizmetlerinin eksiksiz ve kesintisiz sağlanabilmesi için gerekli malzemelerin uygun fiyatla,

doğru zaman ve mekânda, uygun miktar ve kalite standartlarında hazır olması gerekmektedir. Bu nedenle sağlık kuruluşlarında lojistik yönetimi kritik bir öneme sahiptir **(Tengilimoğlu & Yiğit, 2017)**.

Hastanelerde kullanılan ilaçlar, tıbbi malzemeler ve diğer kaynakların zamanında ve eksiksiz bir şekilde temin edilmesi, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Tıbbi malzemelerin, belirli standartlara uygun koşullarda depolanması ve gerektiği zaman kullanıma sunulması, sağlık hizmetlerinin etkinliğini doğrudan etkileyen temel bir faktördür. Ayrıca, biyo-tıbbi atıkların çevre ve halk sağlığını tehdit etmeyecek şekilde doğru bir biçimde bertaraf edilmesi, sağlık tesislerinin sosyal sorumluluğunu yerine getirmesi açısından hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, **RFID**, barkod sistemleri ve yapay zekâ destekli lojistik planlamalar, sağlık lojistiği süreçlerinin daha verimli hale gelmesini sağlayarak operasyonel verimliliği artırmaktadır **(Ömürgönülşen ve Selvi Sarıgül, 2021)**.

Sağlık işletmelerinde lojistik süreçler; ilaç, tıbbi cihaz ve ekipmanların tedarik edilmesi, depolanması, zamanında ve belirlenen miktarda ilgili yerlere ulaştırılmasını içermektedir. Bu süreçlerde dikkate alınması gereken üç temel faktör; doğru miktar, doğru zamanlama ve mümkün olan en düşük maliyetle ürünlerin temin edilmesidir **(Atasever, 2020)**.

Sağlık lojistiği, sağlık hizmetlerinin kesintisiz ve kaliteli sunulabilmesi için temel destek hizmetlerinden biri olarak kabul edilmektedir **(Tengilimoğlu & Yiğit, 2017)**.

Lojistik hizmetlerinin sağlık kuruluşları üzerindeki etkisi büyüktür ve hizmet kalitesini doğrudan belirleyen unsurlardan birisidir. Bu nedenle sağlık işletmelerinde lojistik süreçlerin dikkatle yürütülmesi ve hata payının en aza indirilmesi gerekmektedir **(Atasever, 2020)**.

Diğer lojistik sektörlerinden farklı olarak, sağlık lojistiğinde yapılan hatalar telafi edilemez sonuçlar doğurabilmektedir. Sağlık lojistiği kapsamında taşınan bazı ürünler hayati önem taşımakta olup, bu ürünlerin temininde yaşanabilecek aksaklıklar ciddi sağlık risklerine yol açabilmektedir. Bu özellik, sağlık lojistiğini diğer lojistik faaliyetlerden ayıran en kritik unsurdur **(Taşkın & Akçadağ, 2020)**.

Sağlık sektöründe tedarik zinciri yönetimi, hasta bakım kalitesini en üst seviyeye çıkarırken maliyetleri minimize etmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda stratejik hedeflere ulaşabilmek için şu adımlar atılmalıdır **(Tanyaş, 2017)**.

- Tedarik sürelerinin ve maliyetlerin azaltılması,
- Hasta bakım alanlarının genişletilmesi,
- Depolama alanlarının minimize edilmesi,
- Hareketsiz demirbaş ve stok miktarlarının düşürülmesidir.

Sağlık sektörü tedarik zinciri yönetimi, hammaddeden hastaya ulaşan son ürüne kadar geçen sürecin bir bütün olarak yönetilmesini içermektedir. Bu süreçte üreticiler, hizmet sağlayıcılar, perakendeciler, dağıtıcılar ve tüketiciler arasında bilgi, hizmet ve ürün akışının etkin bir şekilde sağlanması gerekmektedir **(Biçer & Ömürgönülşen, 2019)**.

Sağlık kuruluşlarının temel amacı, hastalara en yüksek kalitede hizmet sunmaktır. Ancak sektörde artan rekabet, sağlık hizmetlerini maliyetlerini düşürerek hizmet sunma zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir **(Demirdöğen & Polater, 2016)**.

Sağlık sektörü, küresel ölçekte en büyük 10 sektör arasında yer almakta olup, sağlık lojistiği; tıbbi

cihazlar, tıbbi malzemeler, ilaçlar ve diğer medikal ürünleri kapsamaktadır (**Atasever, 2018**).

Sağlık lojistiği, diğer sektörlerden farklı birtakım özelliklere sahiptir:

- Sağlık lojistiğinde yer alan ürünlerin kalitesi, doğrudan insan sağlığını ve toplum refahını etkilemektedir. Bu nedenle ürünler ve sunulan hizmetler yüksek kalite standartlarına sahip olmalıdır.
- Sağlık lojistiği kapsamında yer alan aşular, bazı özel ilaçlar ve kimyasal maddeler gibi ürünler, belirli depolama şartlarına uygun alanlarda saklanmalıdır.
- Lojistik kapsamında yer alan bazı ürünlerin temininde yaşanabilecek gecikmeler, insan sağlığını ciddi şekilde tehlikeye sokabilmektedir. Bu nedenle bu ürünlerin tedariki büyük bir öneme sahiptir.

Sağlık lojistiğinde, hastaların doğrudan tüketici konumunda olması nedeniyle, taşınan ürünlerin önemi oldukça büyüktür. İnsan hayatını doğrudan etkileyebilen bu sektörde, taşınan ürünlerin sürecinin diğer sektörlerden farklı olarak büyük bir özenle yönetilmesi gerekmektedir. Hassasiyetin yanı sıra, acil ihtiyaçların sıkça ortaya çıkması sağlık lojistiğinin hızlı ve etkili bir şekilde çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, sağlık lojistiğinin en kritik unsurlarından biri kalite standartlarının sağlanmasıdır.

Bir ürünün lojistik zincirinde sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için belirlenen kalite koşullarının eksiksiz yerine getirilmesi gerekmektedir. Sağlık sektörü, lojistik faaliyetlerde kaliteyi öncelikli hale getiren alanlardan birisidir.

Sağlık lojistiği; ihtiyaçların belirlenmesi, üretim sürecinin başlaması, ürünlerin depolara taşınması, uygun koşullarda depolanması, satış sonrası ambalajlanması ve gereksinim duyulan noktalara ulaştırılması gibi bir dizi süreci kapsamaktadır. Bu süreçlerin birbirinden bağımsız yürütülmesi, çeşitli hatalara yol açabileceğinden, entegre bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir.

Süreçlerin ayrı bir şekilde planlanması, lojistik zincirinde yer alan aktörler arasında iletişim sorunlarına neden olabilir ve herhangi bir aksaklık durumunda hızlı müdahale edilmesini zorlaştırabilir. Bu nedenle, sağlık lojistiğinde bütünleşik bir yaklaşım benimsemek büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, sağlık sektöründe tersine lojistik uygulamalarının daha da geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir (**Demirdöğen & Polater, 2016**).

Maliyet faktörü, sağlık lojistiğinde kalite ile doğrudan ilişkilidir. Maliyetleri düşürmek, kalite standartlarının zarar görmesine yol açabileceğinden, sağlık lojistiğinde bu durum istenmeyen bir sonuç doğurabilmektedir. Taşıma ve depolama süreçleri en yüksek maliyet kalemleri olarak öne çıkmaktadır.

Ancak, taşınan ürünlerin hayati öneme sahip olması nedeniyle maliyetin zaman zaman ikinci planda kaldığı, hız ve kalitenin öncelikli hale geldiği görülmektedir. Lojistik sistemlerin kuruluş aşamasında firmalar yüksek maliyetleri göze almak durumundadır. Bu yaklaşım, uzun vadede bozulma, gecikme ve hasar gibi maliyetli problemlerin önüne geçerek, daha verimli bir sistem kurulmasını sağlayacaktır (**Tengilimoğlu & Yiğit, 2017**).

Sonuç

Sağlık hizmetlerinde lojistik, tıbbi malzeme, ekipman ve hasta akışının etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayarak, sağlık sektörünün verimliliğini ve hastaların zamanında kaliteli hizmet

almasını destekleyen kritik bir süreçtir. Lojistik faaliyetlerin başarılı bir şekilde yürütülmesi, sağlık kuruluşlarının operasyonel verimliliğini artırırken, hasta güvenliği ve memnuniyeti açısından da büyük önem taşımaktadır. Sağlık lojistiği, diğer sektörlerden farklı olarak, taşınan ürünlerin doğrudan insan sağlığını etkilemesi nedeniyle daha yüksek kalite ve güvenlik standartlarına sahiptir.

Özellikle tedarik zincirinin her aşamasında belirlenen kalite koşullarının eksiksiz bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Depolama, taşıma ve dağıtım süreçlerinde soğuk zincir yönetimi, hızlı teslimat ve regülasyonlara uygunluk, sağlık lojistiğinin en önemli unsurları arasında yer almaktadır. Sağlık lojistiğinde dış kaynak kullanımı ve teknolojik yeniliklerin entegrasyonu, süreçlerin daha verimli hale getirilmesini sağlamaktadır.

Teknolojinin etkin kullanımı ve stratejik planlama, sağlık lojistiğinin etkin yönetilmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak, sağlık lojistiği yalnızca tıbbi malzeme ve ilaç taşımacılığından ibaret değildir; aynı zamanda sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği, erişilebilirliği ve güvenilirliği açısından hayati bir rol oynamaktadır.

Küresel sağlık sistemlerinin giderek daha karmaşık hale gelmesiyle birlikte, lojistik süreçlerin entegrasyonu ve optimizasyonu, sağlık sektörünün gelecekteki başarısını belirleyen temel unsurlardan biri olmaya devam edecektir. Gelecekte, dijitalleşme ve yapay zekâ destekli sistemlerin daha yaygın hale gelmesiyle de sağlık lojistiği daha da gelişecektir.

Kaynakça

Atasever, M. (2018). İş Verimini Etkileyen Davranışsal Etkenlerin Demografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi; Lojistik Sektörü Örneği. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 116-131.

Biçer, İ., & Ömürgönülşen, M. (2019). Sağlık Kurumları Yöneticilerinin Tedarik Zinciri Yönetimi Algılarının Belirlenmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(3), 599-618.

Çancı M. & Erdal M. (2003), Uluslararası Taşımacılık Yönetimi. Utikad Yayını, İstanbul.

Demirdöğen, O., & Polater, A. (2016). Sağlık Sektöründe Tedarik Zinciri Yönetimi ve Müşteri İsteklerini Karşılatabilme Yeteneğinin İncelenmesi: Ölçek Geliştirme Çalışması. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2), 39-54.

Ergüneş, İ., & Gültekin, Y. (2022). Sağlık Sektöründe Tedarik Zinciri Uygulamalarının Analizi: Sağlık Lojistiği Firmaları Üzerine Bir Araştırma. TroyAcademy, 7(2), 133-155. <https://doi.org/10.31454/troyacademy.1057080>

Erkan, B. (2014). Türkiye'de lojistik sektörü ve rekabet gücü. Assam Uluslararası Hakemli Dergi, 1(1), 44-65.

Ömürgönülşen, M. & Selvi Sarıgül, S. (2021), Tedarik Zinciri Yönetiminde Yöneticilerin Dış Kaynak Kullanımı Konusunda Algılarının Değerlendirilmesi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama, Verimlilik Dergisi, Sayı: 1, 17-34

Tanyaş, M. (2017). Lojistik Kavramı ve Türkiye Lojistik Sektörü. Deniz Ticareti Dergisi, 29-33.

Tengilimoğlu, D., & Yiğit, V. (2017). Sağlık İşletmelerinde Tedarik Zinciri ve Malzeme Yönetimi,(3. Basım). Nobel, Ankara.

15 MART "DÜNYA TÜKETİCİLER GÜNÜ" ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

15 Mart "**Dünya Tüketiciler Günü**", 1985 yılında Birleşmiş Milletlerin aldığı bir kararla kutlanmaya başlamıştır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler aynı yıl Tüketici Hakları Evrensel Beyannamesini kabul etmiştir. 1995 yılında ülkemizde 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun yürürlüğe girmiş olup, 2013 yılında 6502 Sayılı Kanun'la daha da genişletilmiş haklarla yenilenmiştir. 15-21 Mart ise, "**Tüketiciyi Koruma Haftası**" olarak çeşitli etkinliklere kutlanmaktadır.

Tüketici hakları, tüketicinin varlığı ile birlikte doğmuş; insanlık ve ekonomi tarihi kadar köklü bir olgudur. Tüketici haklarının biçimsel ve daha etkin bir şekilde irdelenmeye ve düzenlenmeye başlanması, 20'nci yüzyılın ikinci yarısında; 1960'lı yıllardan itibaren gerçekleşmiştir.

Küreselleşme ve şu an içinde bulunduğumuz dijitalleşme dönemi, tüketici hakları bakımından yepyeni ufuklar açmıştır. 21. yüzyılın dünyasında ürün ve hizmet çeşitliliği her geçen gün artarken, tüketici davranışlarında da baş döndürücü, hızlı ve köklü değişiklikler yaşanmaktadır.

Böyle bir ortamda, ticari hayatın sorunsuz biçimde sürdürülmesi temin edilirken aynı zamanda tüketicilerin ekonomik çıkarları ile toplum sağlığının korunması bir zorunluluktur.

Dahası, sürdürülebilir kalkınmanın temini ve toplumsal refahın korunarak yükseltilmesi için israf etmeden ve doğaya zarar vermeden tüketmenin önemi göz ardı edilmemelidir.

7'den 77'ye toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren ve evrensel olarak kabul edilen tüketici haklarının; tüketicilerin sağlık ve güvenliğinin korunması, ürün ve hizmetlerle ilgili kalite şartlarının temini, çağdaş ve sorumluluk arz eden müşteri ilişkilerinin sağlanması; etkin bir rekabet çerçevesinde tüketiciyi yanıltıcı reklam ve stratejilerin engellenmesi gibi kendi içinde farklı boyutları bulunmaktadır.

Günümüzde ürün güvenliği de giderek önem kazanmaya başlamıştır.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

Resim 1: 15 Mart aslında tüm dünyada, 'Dünya Tüketici Hakları Günü' olarak kutlanmaktadır. Ülkemizde ise 'Dünya Tüketiciler Günü' olarak kutlanan bu günde, sınırsız tüketimin toplumsal bir sorun olduğuna dikkat çekilir. Tüketici haklarını korumak amacıyla kutlanan 15 Mart Dünya Tüketiciler Günü'nde tüketicimin ve tüketicinin sorunlarına dikkat çekilir.

Tüketici Kimdir?

Tüketici; ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişidir. 6502 sayılı kanundan anlayacağımız, hazır bir malı veya hizmeti satın alarak onu günlük yaşamında kullanan veya tüketen kişi tüketicidir. Tüketici, gerçek veya tüzel kişilik olması fark etmeksizin, mal veya hizmetten kişisel ihtiyaç amacıyla yararlanır. Bir işlemin tüketici işlemi olarak kabul edilebilmesi için hukuki ilişkinin taraflarından birinin tüketici, diğer tarafın ise satıcı, hizmet sağlayıcı veya onlar adına hareket eden gerçek ya da tüzel kişi olması gereklidir.

Başka bir deyişle, tüketici kişisel arzu, istek ve ihtiyaçları için ürünleri satın alan ya da satın alma kapasitesinde olan kişidir. Karşılancak istek ve ihtiyaçları olan, harcanacak geliri (satın alma gücü) bulunan, (kullanılabilir kişisel gelir, isteğe bağlı satın alma gücü) ve bunu harcama isteği olan kişiler tüketicidir. Bu tür kişilere, 'nihai tüketici' denir.

Bilinçli Tüketici Kimdir?

- Mal ve hizmet satın alırken temel gereksinmesini ön planda tutan ve yaptığı her alışverişte fiş ve faturasını alandır.
- Önüne çıkan veya kapısına her gelen firmadan alışveriş yapmayıp satın alacağı mal ve hizmetlerin kaliteli, güvenli, ucuz ve sağlıklı olması konusunda birden çok firmaya ya da mağazaya girerek araştırmada bulunan ve karşılaştırma yapandır.
- Firmaların, güvenilir ve tüketici haklarına saygılı olmasına dikkat edendir.
- Hakkını bilen, hakkını arayan, haklarına sahip çıkan ve savunandır.
- Çevreye karşı duyarlı olan; yurdumuzun ve dünyanın her köşesini kendi evi gibi görür.
- Her çeşit savurganlık ve israfın karşısında olandır.
- Tüketici haklarının yerleştirilmesi ve savunulabilmesinin, ancak tüketicilerin birliği, organize olmaları ve örgütlenmeleriyle sağlanabileceğine inanandır.
- Tüketicimin nesnesi değil öznesi olduğunu düşünendir.

- Reklamların etkisinde kalarak yanlış davranış göstermeyen ve yanlış karar vermeyendir.
- Kaliteli yerli malı satın alan ve tüketendir.
- Alışveriş yaparken aile ve ülke ekonomisine yararı ön planda tutan kişi bilinçli kişidir.

Resim 2: Bilinçli tüketici, özellikle internet alışverişinin artış gösterdiği günümüz şartlarında önemli bir yere sahiptir. Alışverişe çıkmadan önce araştırma yapan ve ürünler hakkında bilgi sahibi olan müşteri bilinçli tüketicidir. Bilinçli tüketici aynı zamanda tüketici haklarına hâkimdir ve gerektiğinde tüketici mahkemesine kadar giderek haklarını savunabilir.

Güvenli Ürün Nedir?

Satışa sunulan her ürünün insan sağlığı; can ve mal güvenliği; hayvan, bitki yaşam ve sağlığı; çevre ve tüketicinin korunması açısından asgari güvenlik koşullarını sağlaması gerekir. Piyasaya arz edilen ürünlerin güvenli olması üreticinin, yetkili temsilcisinin veya ithalatçının sorumluluğundadır.

Güvenli ürün, normal kullanım koşullarında tüketiciler için risk taşımayan veya kabul edilebilir ölçülerde risk taşıyan ve yukarıda bahsedilen temel gerekler bakımından azami ölçüde koruma sağlayan ürünü ifade etmektedir. Güvenli ürünü talep etmek tüketici hakkı, aynı zamanda bir insan hakkıdır.

Tüketici Hukuku Nedir?

Tüketici Hukuku (hakları), tüketicinin korunması hakkındaki kanunun tüketicilerin korunması açısından; “**temel gereksinimlerin karşılanması, güvenlik ve güven duyma, mal ve hizmetleri serbestçe seçme, bilgi edinme, eğitilme, tazmin, temsil ve sağlıklı bir çevreye sahip olma hakları**” çerçevesinde oluşturulmuştur.

Tüketici sözleşmelerine örnek verirsek;

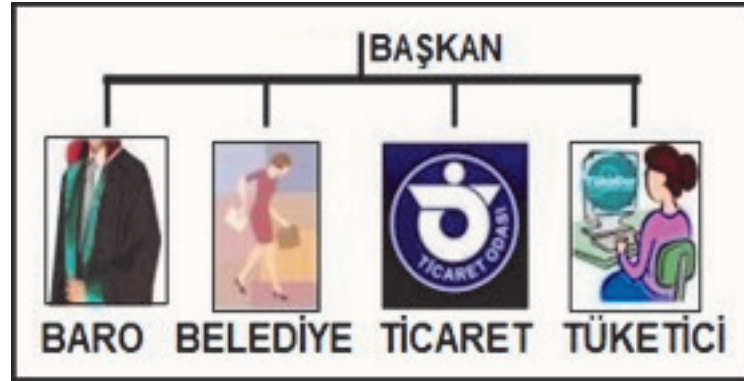
- Taksitle satış sözleşmeleri
- Tüketici kredisi sözleşmeleri
- Konut finansmanı sözleşmeleri

- İş yeri dışında kurulan sözleşmeler
- Mesafeli sözleşmeler
- Finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler
- Devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri
- Paket tur sözleşmeleri
- Abonelik sözleşmeleri

Yukarıdakiler, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sayılan sözleşmelerin bir kısmıdır.

Bu bilgiler ışığında tüketici olarak ve yukarıda belirtilen sözleşmelerden birine dayanarak başvuruda bulunacağımızı düşünelim. Başvuru için E-devlet üzerinden, Tüketici Hakem Heyetleri veya Tüketici Mahkemeleri aracılığıyla çözüm arama aşamasına geçeriz. Tüketici Hakem Heyeti; tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla kurulmuştur. Tüketici Mahkemeleri ile Tüketici Hakem Heyeti arasındaki farkı bilmekte fayda vardır; Tüketici Mahkemesi, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik her türlü uygulamadan kaynaklanan davalara bakmakla görevli bir hukuk mahkemesidir. Tüketici Hakem Heyeti ise, yine bu uyuşmazlıklar konusunda çözüm arayan fakat bunu ilçe ya da il heyetleriyle, mahkemeye gitmeden gerçekleştiren heyetlerdir.

Resim 3:
Tüketici Hakem Heyeti kuruluş şeması.

Tüketici Mahkemesinin Bakmakla Görevli Olduğu Davalarda Görev Sınırı Nedir?

Tüketici mahkemesinde dava açılabilmesi için uyuşmazlığın belli bir parasal değeri aşması gerekir. Uyuşmazlık, tüketici mahkemesinin görev sınırlarının altındaysa öncelikle tüketici hakem heyetine başvurulmalıdır. Tüketici mahkemesinin görevi konusundaki parasal sınırlar ve usuller 6502 sayılı yasanın 68. maddesinin verdiği yetkiyle çıkarılan tebliğlerle her yıl yenilenmektedir.

Tüketici Hakları Nelerdir?

Ayıplı Mallar

Tüketicinin Seçimlik Hakları

MADDE 11 –

- (1) Malın ayıplı olduğunun anlaşılması durumunda tüketici;
  - a) Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,
  - b) Satılanı alıkoyup, ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme,
  - c) Aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,
  - ç) İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme, seçimlik haklarından birini kullanabilir. Satıcı, tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür.

Cayma Hakkı

MADDE 18 –

- (1) Tüketici, yedi gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin taksitle satış sözleşmesinden cayma hakkına sahiptir.
- (2) Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirim bu süre içinde satıcı veya sağlayıcıya yöneltilmiş olması yeterlidir. Satıcı veya sağlayıcı, cayma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmemelidir.
- (3) Satıcı, cayma süresi içinde malı tüketiciye teslim etmişse tüketici, malı ancak olağan bir gözden geçirmenin gerektirdiği ölçüde kullanabilir; aksi takdirde tüketici cayma hakkını kullanamaz. Cayma hakkı süresi sona ermeden önce, tüketicinin onayı ile hizmetin ifasına başlanan hizmet sözleşmelerinde de tüketici cayma hakkını kullanamaz.
- (4) Tüketicinin satıcıyı bulduğu finansal kiralama işlemlerinde cayma hakkı kullanılamaz.

Çocuklar Ve Tüketim İlişkisi

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sonucu, bilginin giderek küreselleştiği dünyada çocuklarımız ve gençlerimiz üzerinde medya önemli bir etkiye sahiptir.

Günümüz çocuklarının medyayı aktif kullanmaları ve kullanım becerilerinin yüksek olması medyanın yarattığı riskleri ortadan kaldırmamaktadır.

Medya verdiği mesajlarla bireyleri özellikle de çocukları olumsuz etkileyebilmektedir. Bu etki çocukların tüketici olarak sosyalleşme sürecinde de yoğun olarak görülmektedir.

Tüketim hacmi ve nüfus açısından önemli bir tüketici gurubunu oluşturan, yeni medyanın aktif kullanıcısı konumunda olan çocuk ve genç tüketicilere yönelik medya aracılığı özellikle de reklamlarla yürütülen ve onları etkilemeye yönelik pazarlama stratejilerinin artması, araştırmacıları yetişkinlere göre daha savunmasız konumda olan çocuk tüketicilere yönelik çalışmalara yönelmeye itmiştir.

Bu nedenle çocuk tüketici-reklam, çocuk tüketici-medya ilişkisini inceleyen çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir ve gerçekleştirilmektedir.

Resim 4: Reklamlar, özellikle en çok etkilenebilecek küçük yaş gurubuna yönelmiştir. Yani çocukların ilgisini çekecek reklamlar her gün artmaktadır. Tüketim çılgınlığının ciddi boyutlara ulaştığı günümüzde özellikle çocuklar ideal pazar(tüketici) kitlesini oluşturmaktadır.

Günümüzde ise reklam ve tanıtma çabaları hayatın her alanında daha çok kendini gösteriyor. Başımızı çevirdiğimiz her yerde karşımıza çıkan reklamlardan çocuklarda nasibini alıyor. Çocukların aileler üzerindeki etkisi ve ürün seçimindeki ısrarlı davranışlarını göz önüne alarak hazırlanan reklamlar karşısında ebeveynler kimi zaman çaresiz kalıyor ve çocuklarının isteklerini yerine getirmek zorunda kalıyorlar.

Resim 5: Bilinçli tüketici, bilinçli insandır. Bilinçli tüketici sayısı ne kadar artarsa, toplum da o denli bilinçlenir.

Sonuç Ve Öneriler

Sonuç olarak, bilinçli tüketici istikrarlı ekonominin temelidir. Bilinçli alışverişte amaç; heyecan ve dış etkilerle hareket etmeden akılcı davranmak, planlı alışveriş etmek, sağlıklı, güvenli, topluma ve çevreye duyarlı, kaliteli mal ve hizmetleri satın almak ve sonuçta da sağlık, refah, huzur ve mutluluğu artırmak suretiyle daha iyi bir yaşam standardına ulaşmaktır. Tüketicilerin hem alışveriş öncesinde kendileri için yeterli ve gerekli olanı seçebilmeleri, hem de alışveriş sonrasında karşılaştıkları olumsuzlukları çözebilecek hak arama yolları hakkında bilgi sahibi olmaları önemlidir.

Vitrinde, rafta, elektronik ortamda veya açıkça görülebilir herhangi bir yerde teşhir edilen malın, satılık olmadığı açıkça belirtilmiyorsa satıcı söz konusu malın satışından kaçınmaz; satışa konu

ürün bir hizmetse bu hizmeti yerine getirmekten de haklı bir sebep olmadıkça kaçınmaz. Satıcı sipariş etmediğiniz bir malı size gönderdiği için herhangi bir hak ileri süremez. Sessiz kalmanız ya da sipariş etmediğiniz söz konusu malı kullanmanız bu malın bedelini ödemeye razı olduğunuz şeklinde yorumlanamaz. Öte yandan sipariş etmediğiniz malı geri göndermek ya da saklamak gibi bir zorunluluğunuz da yoktur.

Satılan malı geri vererek sözleşmeden dönme hakkınızı kullanabilirsiniz; bu durumda ödemiş olduğunuz ücretin derhal size iade edilmesi gerekir. Satılan malı kullanıp, ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme hakkınızı kullanabilirsiniz; bu durumda bedelden yapılan indirim tutarının derhal size iade edilmesi gerekir. Bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılan malın ücretsiz onarılmasını isteme hakkınızı kullanabilirsiniz; bu durumda malın cinsine göre Kanun'da belirtilen süreler içinde ücretsiz onarım yapılması zorunludur. Satılan malın ayıpsız bir misliyle değiştirilmesini isteme hakkınızı kullanabilirsiniz; bu durumda talebinizi karşı tarafa ilettiğiniz andan itibaren 30 iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise 60 iş günü içinde değişim yerine getirilmelidir. Alo 175'in Tüketici Danışma Hattı olduğu unutulmamalıdır.

Resim 6: Alo 175 Tüketici Danışma Hattı ile tüketiciler; insan sağlığı, can ve mal güvenliği açısından risk taşıyan ürünleri ve firmaları da ihbar edebilmekte, sorunlarıyla ilgili bilgi alabilmektedir.

Kaynaklar

- 'Tüketici Hukukunun Korunması', Çağlar Özel, Seçkin Yayınları, 7.Baskı, 2021, Ankara.
- Ticaret Gazetesi, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Sayı: 3210, Tarih: 20 Mayıs 2022, İstanbul.
- https://tuketici.ticaret.gov.tr/data/Bilincli_Tuketicimisiniz_Kitap_Mart_2021.pdf (Erişim Tarihi:31.01.2025).

"90 YILDAN SEÇMELER,,

**DÜNYANIN KOOPERATİFÇİLİK
GELİŞMELERİ KARŞISINDA
KOOPERATİFÇİLİK ÜLKÜSÜ
BİZDE NİÇİN YERİNDE SAYIYOR.**

Karınca Postası
Karınca,

Aralık 1946, Sayı: 120, S. 5-9.

Yazan: Muhip Cihat ANI

Yurdumuzda Kooperatiflerin gelişmeğe başladığı Cumhuriyet devrinde gerek zirai, gerek küçük Sanat ve gerekse diğer çeşitli Kooperatif birleşmelerinin harp yılları içinde gösterdikleri yararlı/faydalarını hepimiz gördük. Bu toplulukları meydana getiren ortakların birleşme sebeplerini incelediğimiz zaman ya kredi temini veyahut ilk maddelerinin Hükümet kanalıyla ilde edilmesi amacından ileri geldiğini kesin olarak tahmin, etmek güç bir iş değildir.

Harp bitti. Savaş yılları içindeki güçlüklerden her birinin günden güne çözüldükleri ve zorlukların gittikçe ortadan kalkmağa başladıkları bir devreye girerken, kooperatifçilik ileri hareketlerinin gevşemeğe başladığına ve ortakların kooperatiflerle ilgilerinin her gün bir parça dala azaldığına şahit oluyoruz.

Bu olaylar bize ortakların yeter derecede kooperatif ülküsüne sahip olmadıklarını göstermektedir. Dünyada bir kül halinde mütalâa olunmaya başlandığı bu İkinci Dünya Harbi sonunda, bizden yüzlerce yıl önde bulunan milletlerin yapıkları tecrübeleri yeniden tekrar ederek muvaffakiyetsizliklerle karşılaşmağa ne zamanımız ve ne de dünya olayları müsaittir.

Biz, bütün milletleri en kestirme yoldan medeniyet güneşine götüren, öz benliğimize ulaşacak yolları seçerek, bu yollardan durmaksızın daima ileri doğru atılmak, yorulmadan amacımıza varmak zorunda bulunuyoruz.

Kooperatif ülküsünün dünya milletleri içinde inanılmayacak kadar büyük olağanüstü hadiseler yarattığını, daha ileri giden milletlerde de bacaları Göklere yükselen endüstri kartel ve tröstlerine meydan okudukları, bizzat üretim alanına geçerek en temiz, en iyi ve en ucuz çoğaltım maddelerini meydana getirdiklerini türlü yayınlarda görüp okuyoruz.

Bütün bu olaylar tek bir atasözünün tahakkukundan başka bir şey değildir: birleşmeden kuvvet doğar. Yükselen bütün milletleri incelersek, hepsi de kooperatif ülküsü ile birleşmiş,

kaynaşmış, millette ekonomik bütünlüklerini sağlayarak kendilerini yabancı boyunduruğundan kurtarmış ve iktisaden yedilen, sömürülen bir varlık olarak değil, hadiselerle vakıalara hâkim olarak yaşamak kudretini bizzat doğurmuşlardır.

Daha dün öz varlığımızı müdafaa uğrunda bütün yoklukları içinde bulunmaklığımıza rağmen Dünyanın üzerimize yağdırdığı gülle, kurşun, kayz, kişi tufanlarına karşı koyarak benliğimizi korumuş, tarihler boyunca esarete boyun eğmemiş akalanlı Türk atalarımız mirasçısı olduğumuzu ispat ederek, egemenliğimizle yaşamağa hak kazanmış bugünkü Türk Vatanının biz çocukları milli mücadeleden beri başardığımız devrimler yanında, iktisadi kalkınmada giriştiğimiz kooperatifçilik hareketinde niçin çağdaş milletler gibi kuvvetli bir sıçrayışla amaca bütün hızımızla ulaşamıyoruz?

Samsun istihlâk Kooperatifi İdare Heyeti Başkanı M. Cura'nın teklifi ve Lise Müdürü Bay Ruhi Turfan'ın takdire değer çalışmalarıyla öğrenciler arasında Kooperatif konusu üzerinde açılan bir yarışmada üçüncülüğü kazanan, yeni yetişmesine rağmen yarının büyük bir Kooperatifçi namzedi olacağı kanaatini veren lise altıncı sınıfından 723 no'lu Hasan Öztürk'ün 117 Sayılı Karınca'da yayınlanan yazısında, kooperatifleri son asrın en büyük bir müjdecisi ve Cumhuriyetimizin Cumhuriyetçikleri olarak vasıflandırması ve Türk Milletinin realitesini çok derin bir anlayışla sezinlediği göstermesi ve bu güne kadar hiç bir şekilde kölemenliği kabul etmemiş olan Türk geleneğine en uygun, sosyal, ekonomik birleşmelerin tam bir egemenliğine sahip, Kooperatif toplulukları olduğunu küçücük ruhunda çok büyük bir iman taşıdığını göstermesi bizi sevindiren bir hadisedir.

Küçücük bir öğrencinin ruhundan doğarak bizlere anlatmak ve ifade etmek istediği hakikati bizim de derin bir ilgi ile ele alarak yarının büyükleri ve bizlerin yerine kaim olacak geleceğin hayat adamlarına, bugünkü faaliyetlerimizin tam kemaline getirmiş olarak teslim etmek vazifesiyle mükellef bulunduğumuzu unutmamaklığımız lazımdır.

Aradan çok geçmedi. Harbin en buhranlı devrelerinde yaşarken 29.01.1944 tarihinde Birleşik Amerika Kooperatifler Birliği (Cooperative League of the United States) Avrupa, Asya, Amerika kooperatiflerini harp sonrası Ekonomik nizam içinde çalışmalarını sağlamak için radyolar ve telgraflarla toplantıya çağırdı.

Washington'da toplanan yirmi milletin mümessillerine Amerika Kooperatifleri Birliği Umumi Kâtibi Bay E. H. Bowexs bir dünya Kooperatif Birliğinin teşkilini tavsiye ederken, hususi tekelcilik gibi siyasi bürokrasinin de muvafık olmadığı ekonomik olaylarda tek hal çaresi ve milletleri genliğe götürecek biricik yolun Kooperatifçilik sistemindeki iktisadi demokrasi yolu olduğunu belirtmekle beraber Birleşik Milletler topluluğunda bu ekonomik durumu yaratabileceklerine ve diğer Milletlerin de ayrı, yoldan yürümelerine yardım edebileceklerine inandığını katıyetle söylemiştir.

Bu toplantıda söz alan İsveçli Molin Kooperatif teşekkülleri muvaffak olduğu İsveç'in, savaştan sonra Milletlerarası Ticari gelişmelerde sağlam dayanaklar içinde diğer milletlerle sıkı bir iş birliği yapacağını açıklamış ve konferans Reisi Bay Gowden Kooperatif Komitesinin yeni dünya ekonomisi temellerinden biri olacağını, Toptancı müstahsil ve tevzi ediciler tarafından idare edilecek olan Komitenin çalışmaları ekonomik istihsalin bütün alanlarını karşılayacağını, hatta Texas'da (Birleşik Amerika'da bir eyalettir) milletlerarası bir petrol tasfiyehanesi kurulmasının düşünüldüğünü, bundan başka Sovyet Rusya gibi büyük iktisadi bir devletin bile ithalatın önemini anlaması hasebiyle Milletler arası teşkilâta katılmak zorunda kalacağını söylemekle beraber, Harp sonrası iktisadiyatında büyük, küçük bir çok memleketleri bar içinde çektikleri ıstırapları uzatan korkunç ticari mücadeleleri önlemek için de yegâne çarenin Kooperatifçilik olduğunu ileri sürmüştür.

Bu konferans olaylarını neşreden Journal De Geneve'de yazıcı E. M. Buperres de İsveçliler, Kooperatifçilikten esinli (mülhem) olan bir hal suretine bel bağlayarak bunu çözmek için elimizden geleni yapmalıyız demiş. Belki küçük Memleketler için bunun, yegâne kurtuluş çaresi olacağını ve çünkü Harbin serbest bırakacağı büyük ekonomik kuvvetlerin gücü altına alınmak imkânını verecek tek yolun Kooperatifçilik sistemi olduğunda ısrarla durmuş ve henüz amaca ulaşmak için çalışan Milletlerin faaliyetlerini bu konu üzerinde toplamalarını tavsiye etmiştir.

Bu olaylar bize gösteriyor ki, milli ekonomik kalkınmamız ve milletlerarası iktisadi mazhariyetlerin de temini için Yurdumuzda Kooperatifçilik sistemine tam hızının verilmesi ve bu yoldan ilerlenmesiyle mümkün olabilecektir, Bu gün Yurdumuzdaki Kooperatifçilik tesanüt ve ileri fikrinin uykuda olduğunu söylemekle hakikati çiplaklığıyla ortaya koymuş oluruz.

Buna karşı bugün memleketimizde Cumhuriyetin gürelemesi (feyzi) ile bini aşan Kooperatif kurulmuştur diyeceksiniz. Hepimiz de biliyoruz ki bunlar tamamen bir Kooperatif ruh ve aşkı ile meydana gelen hareketler değil, ancak zaman ve mekân icaplarının zoru ile ekonomik sıkışmaların tabii bir neticesidir.

Vaktiyle Fransa'da da Kooperatifçilik bidayette yıllarca uykuda kalmıştı. Sonra birdenbire bir canlılık gösterdi. Sebeplerini incelediğimiz zaman Kooperatifçilik hakkındaki neşriyatın evvelce az olması ve okurlarla, Kooperatif ortaklarının yapılan yayınları ilgi ile okuyacağımız kooperatif gelişmelerinin sonuçladığı gaye ve amaçların insanlığı ve milletleri hayat geçen güneşin götüreceğinden bilgisiz olmalarından ileri gelmiştir.

Sayın üstat Bay Nusret Uzgören, genel menfaatlere yararlı Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin 13'üncü genel Heyet toplantısında belirttiği gibi Kooperatif işleri halkımızca gerektiği gibi benimsenmemektedir. Bu da bilgisizlikten ve bunu neticesi olarak ilgisizlikten ileri gelmektedir. Büyük küçük her kooperatif idaresince düşen vazifelerin başında, Kooperatifçilik hakkındaki yayınları toplayarak ve her fırsattan istifade ederek ortaklara açık bir dille olayları anlatmak ortakları okuma& yöneltecek ilgilerini arttırmak amaca ulaşmak için en kestirme bir yol olacaktır.

Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri Ziraat Bankasının kontrolü altında bulunması ve daima bu müessesenin memur ve kontrolleriyle temasta bulunmaları hasebiyle diğer Kooperatiflere nispetle daha iyice bir vaziyette bulunuyorlar.

Fakat türlü Kooperatiflerin ne birliği ve ne de aynı ülküyü kovalayan aydın kimselerle temasları vardır. Yalnız İdarecileri ile başbaşa kalmaları dolayısıyla bu ödevin İdarecilerin sırtına yüklendiğini göstermeğe kâfidir. Birçok ortakların okuma bilmedikleri ileri sürülse bile geriye kalmamıza bir sebep teşkil edemeyeceği kanaatindeyiz. Kooperatif İdarecileri, Kooperatif Birleşmelerindeki Kooperatifçiliğin icap ettirdiği fedakârlık ve feragatle çalıştıkları takdirde, sebep olarak gösterilebilecek bu manianın önüne geçmek mümkün olacağına inanıyoruz.

Milli Şefimiz İnönü'nün 07.08.1944 Tarihli ilköğretim dergisinde yayınlanan (2) okuma, okutma konusu üzerindeki önemli yazısında belirttikleri gibi, her vatandaş Devlet İdarecileriyle birlikte derin bir ilgi, ısrarlı bir takip lazım geldiğini bir Cumhurbaşkanı sıfatıyla bize öğüt verdiğine göre, Kooperatif İdarecilerimizden de yayınları takip edecek kadar okuma bilmeyen ortakları yetiştirecek çarelere başvurarak kendilerinden beklenen ödevlerini yerine getirebileceklerini, fedakârlığa inanmış bir Kooperatifçi düşünüş ve imanı ile beklemekte sabırsızla anıyoruz.

Açık konuşalım, bizim kooperatiflerimizin çalışmalarını idare edenlerle kadrolarında vazife almış bulunan aydınların, bütün ortaklara karşı isteseler de istemeseler de bazı kanuni mesuliyetleri yanında ahlâki ve manevi birçok ağır sorumluluklar altına girmiş buldukları tartışma götürmez bir hakikattir.

Temas edilen Kooperatif idarecilerinin birçoğu bu konu açıldığı zaman “bizim Kooperatif ortaklarımız okumazlar, biz bile elimize gelen Dergilerde, bizi ilgilendiren bir mevzu olursa bir göz gezdirir, bırakırız” diyorlar. Bu gibi idareciler omuzlarına yükledikleri maddi, manevi sorumlulukları unuttukları gibi hiç olmazsa bu mesuliyetlerini hafifletirebilmek için, bu alanda bütün gelişmelerin ve her şeyin kendiliğinden olmasını ve kanunların zorlamasını beklemeyerek vicdanından gelecek hitaba uyararak hem yurt borcu, hem ortaklık ödevi ve hem de mensup olduğu teşekküle karşı bir vazifesi olduğunu düşünerek, ülküsünün tahakkuku için müsait şartları ve zemini bizzat hazırlaması, meşgul olması, takip etmesi için ufak bir fedakârlık gösterilemez mi?

Milletçe bugün çabuk gelişme ve yücelme zorundayız Her ferdin, her vatandaşın üzerine düşen ödevi sonuna kadar yerine getirmeye çalışması, hatta zorlaması borç telakki edilen bir devirde yaşıyoruz. Kooperatifçiliğin çağdaş milletlerde yücelme yolu olduğu elle tutulur ve gözle görülür bir halde bulunduğunu da bu aydın İdarecilerimizin hepsinin bildiklerine inanıyoruz, Tarihi bir olay olarak bilmekliğimiz lâzım gelen bir hakikat vardır. İlk Osmanlı Devleti kurulduğu zaman, İslâmiyet'in ihatasına giren Hacı İlbey, Evranos Beyler gibi büyük kudretlere Osmanlı idaresinde mühim mevkiiler sağlanmıştı.

Bütün emelleri yeni girdikleri varlığa, Türk Cemiyetine hizmet olan bu. Devlet elemanlarının yakinen Türk annesine geleneklerine uymayan kendi göreneklerine göre harekete geçmeleri, Türkün sosyal hayatındaki kurultayları unutmaya doğru götürürken bundan içlenen Türk Fertleri bütün olaylarla ilgilerini kesmeğe başlamışlar ve yıllarca devam eden bu haller ve sonraları da fena idareciler yüzünden kıralın Türkler, ancak genel mevcudiyetlerinin tehlikeye düştüğü anlarda olaylara ilgi göstermişlerdir ki, bu anane değişikliği 600 sene evvel kurulmuş ve şimdi tarihe karışmış, yıkılmış olan Saltanat Devrinden bize gelmiş bulunuyor. Bu değişiklik hala bu gün halkımızın bir realitesi halinde devam ediyor. Bizde her yenilik çağdaşımız Milletlerde olduğu gibi aşağıdan yukarı değil; yukardan aşağı gelmesi bekleniyor. Tarihe karışan Saltanatın en fena bir mirası olan bu olayı kökünden kazıyıp atmak için her Türk ve her aydınının aman vermeden bütün kuvvetiyle bu fena geleneği, yok etmeğe çalışmasının milli bir borç olduğuna şüphe edilemez.

Kooperatiflerimizin kuruluşlarını göz önüne getirelim. Zaruretlerin icabını yakinen takdir eden bir koç kişi bir araya gelir. Kanuni formaliteyi tamamlayabilmek için bir kaç arkadaş daha temin eder. Kooperatif kurulur. Bu öncüler, ortakları harekete getirir. Başlarına topladıkları ortakları Kooperatif ülküleriyle aşılacak, aydınlatmak gibi vazifeleri de yüklenmiş olduklarının farkında almazlar veya kurulan bu teşekkülün başına memurlar getirilir. Bunlar da aldıkları vazifenin önemini ve görevlerinin manevi sorumluluklarını anlamamış gibi davranır ve hareket ederler. Yukarda bahsedilen anane, gelişine uyulur daha yukarıdan yol göstericiliği veya kanuni bir sorumluluğu beklerler.

Cumhuriyet kurulandan beri yurdumuz bir devrin memleketi olmuştur. Her fena ve kötü olan ve bizi yıldırım suratı ile çağdaşımız milletlere ulaşmaktan alıkoyacak her şeyi yıkmak ve onun yerine geleneklerimize en uygun ve en kestirme yoldan bir kızıl elma olan amacımıza ulaştıracak medeniyet ışığına, güneşine götüreceği yolu tutmaklığımız ve elbirliğiyle peşimizdekileri de sürüklemekliğimiz bir borç, bir ödev bir amaç olmuştur.

Bugünkü neslimiz bu yolda her fedakârlığa katlanmış, Sultanlar devrinde yurda 30-40 kuruş vergi vermek Devlete büyük bir yardım sayılırken, bugün bir ev, bir Bahçeli için bunun yüz mislini vermek gibi külfetlere katlanılma sebepleri incelenirse, bu fedakârlık ve zorlanmaları ne kadar ağır şartlar altında da olsa amaca bir dakika evvel varabilmek için zorlanmaların tabii bir neticesi olduğunu, Yurdumuzda vakıalar yaratmak isteyenlere karşı bu emelleri boğmak öldürmek için elbirliğiyle ekonomik egemenliğimiz için uğraşıldığını düşünmekliğimiz lazımdır.

Bununla beraber, bu maddi fedakârlıklara katlanmak kâfi olmadığı meydandadır. Cumhuriyetle beraber elimize geçen bütün ekonomik kaynakları harekete getirmek onlardan azami verimleriyle faydalanmak, iktisadi egemenliğimizi de bizzat idare etmeliğimiz ise bir zarurettir.

İktisaden yükselmemeyen bir Milletin siyasi egemenliği daimi alamayacağını vakıalara gösterip duruyor. Nüfus siyaseti ile beraber diğer Milletlerin koğuşturdukları özlüğüne, benliğine ekonomik yeterliğe sahip olacak şekilde vatandaşların yetiştirilmesine bilhassa topluluk halinde çalışan, yaşayan aydın Kooperatifçilerin ortaklarını aynı zamanda Kooperatif ruhunu anlamaya gayret gösterdikleri ve bu işe verdikleri önemden başka, yarınki nesiller için Kooperatif Mektepleri Hayır müesseseleri, hastaneler ve içtimai sigortalar kurarak bütün kül halinde ortaklarının ve ailelerinin maddi ve manevi genliklerine son derece de titizlikle çalıştıklarını görün, işitip duruyoruz. Bizde hangi Kooperatif hastanesi (Ziraat Bankası Kooperatif Memurları kursu hariç) hangi Kooperatif mektebi hangi Kooperatif Fabrikası kurulmuştur.

Daha henüz bir Kooperatifler Birliği bile meydana getirilememiştir. Bir birlik kuramamış kendi başına yaşayan Kooperatiflere çağdaşımız olan milletler, yabani adını veriyorlar ki, sosyal hayatta kendisine layık olan mevkii alamamış içtimai varlıkta layık olduğu önemi takdir ederek vazifesine sarılmamış bir Kooperatif demektir. Bu halin devamı o Kooperatifin yurda değil kendine de lazım olan faydayı temin yurda de edemediğini gösterir.

Birçok doğup ölen veya can çekişen kooperatiflerimizi elimize alalım. Bütün bunlar ortakların yetiştirilmesinden idarecilerin, öncülerini kâfi derecede ortaklarla ilgilenmemesinden ve o ülkünün ilgi temin edecek surette aşlanamamasından “adam sen de” deyip günü gün etmek için gevşeklik gösterilmesinden ileri gelmiş değil midir. Hangi kooperatifçi bunun aksini ispat edebilir.

Ortağın Kooperatifle ilgilenmesi Kooperatifin başarısında en büyük âmidir. Diğer bütün milletler bu alakayı yaratmak suretiyle dev adımlarıyla yükselmişlerdir. Bir atalar sözünü tekrar edeceğim: “Tek elin değil iki elin sesi çıkar”. Kooperatifçilik ise yüz binlerce el sesinin birden çakacağını düşünmek kâfidir.

Bir ciheti daha açıklamak lâzımdır. Bizim Milletçe varlığımızı kendi menfaati için iyi görmeyenler kendi özel arzularını yerine getirmek üzere kendi içlerinde yaşattıkları bütün Dünya genliğini kundaklamağa bir alet olarak kullandıkları yeni üretilen bir rejim yaratmak arzularının bir Azrail'i de ancak kooperatifçilik olduğunu unutmamaklığımız iktiza eder. Bunu teyit eden Profesör Bernard Lavergne'in 117 numaralı Karınca'da genel menfaatlere yararlı Kooperatifçilik cemiyetinin Başkan vekili Karınca'nın Yayın Komitesinden değerli Kooperatifçi Bak Akil Koyuncu tarafından tercüme edilen Geneve üniversitesi öğrencileri toplantı salonunda verdiği konferansında kooperatiflerin maddi verimliliklerinden söz getirdikten sonra, insan hürriyetini korumak gibi, değer biçilmez bir faydaları daha olduğunu belirtmiştir.

Hürriyete âşık, esarete boyun eğmeyen Milletimiz, sosyal hayatta olduğu gibi ekonomik çekişmemizde de aradığı egemenliğini ancak kooperatifçilik konusu üzerinde bulabileceğini göz önüne alırsak, bütün aydınlarımızın ve yüksek idarecilerimizin dikkat gözlerini Kooperatifçilik üzerinde toplamalarına ve bunun da ancak ortakların terbiye ve yetiştirilmesinde sarf edilecek enerji ile elde edileceğine göre Profesörün sözleri bizim için çok dikkatle ele alınmağa lâyık bir kıymet ifade eder.

Bugünkü gidişimiz harp sonrası dünyasının normal devreye döndükçe bir kısım kooperatif idarecilerinin yarın vaki olacak ekonomik olayları anlamaz gibi davranmaları neticesi Kooperatiflerin dağılmasını sonuçlandıracağını açıkça söylemek zorundayız.

Milletler ekonomisinde hâkim olan en son kanaat kooperatifin ruhunun yayınlanması ve

ameli alanda kooperatif hareketlerinin çok faal bir rol almasıyla, büyük küçük herhangi bir milletin iktisadiyatını düzeltmek kabil olacak ve bilhassa küçük milletlerin yarınki tröst ve kartel teşekküllere karşı koyabilmeleri için biricik tutanakları bu yol olacağında bütün dünya uzmanları birleşmiş bulunmaktadır.

Bunun canlı misalini İsveç kooperatifçiliği bütün açıklığıyla meydana koymuştur, Amacımıza varabilmek için bizde idarecilerin kooperatif ortaklarını teşvik yayınları okumağa doğru götürerek dünya hareketlerinden her ortağı haberdar etmek suretiyle bilgilerini yükseltmek ve dünya da olup bitenleri onlara duyurabilmekle temin olunacağına kani bulunuyor ve bu tarzı hareketin ise her idarecinin vazifeleri arasında manevi bir ödevi bulunduğuna ve yapılmasının bir vatan borcu olduğuna inanıyorum.

Karınca Postası

Karınca,

Şubat 1947, Sayı: 122, S. 2.

Nusret UZGÖREN

Kulübem Sarayımdır?

Her Aile Reisi Oturduğu Evin Sahibi Olabilir. Yapı Kooperatifçiliği Bunu Sağlar.

Kooperatif aleyhtarlığı yapanlara dünyanın her tarafında rastlanır. Hatta bu aleyhtarlığı husumete kadar vardırıarak, Kooperatifleri yıkağa, dağıtmağa kadar ileri gidenlerde görülmüştür (Türk Kooperatifçilik Cemiyetinin Eylül 1941 tarihinde yayınlamış olduğu üç aylık Kooperatifçilik Dergisine bakınız. Sayfa 61). Hâlbuki yeryüzünde kooperatifler kadar masum, zararsız bir müessese olamaz! Zararsız tabiri yeterli bile değildir. Faydalı, çok faydalı, her bakımdan faydalı dernek daha doğru olur.

Şu halde Kooperatif düşmanlığı nereden doğuyor? Bu سوالin karşılığını ilerde incelemek üzere şimdilik edindiğimiz bilgiye ve görüşlerimize nazaran, ya bilgisizlik, ya kötü bir idare ve yahut da her hangi bir sebep yüzünden bazı kooperatiflerin başarı elde edemediklerini fırsat bilen ve bu işte şahsi menfaatleri haleldar kimselerin yaptıkları propaganda ile kulaktan dolma birkaç söze kanılmış olmaktan ileri gelmektedir. İlk önce Yapı Kooperatiflerini ele alalım.

Ne imiş, şu yapı kooperatiflerinin günahı acaba? Meselâ Ankara'nın Yapı Kooperatiflerine bakarak konuşalım:

Spekülasyon yapıyormuş. Şehir dağılıyor ve ölçsüz büyüyormuş. Bir kısım halk ümitlere bağlanıyor. Tatlı vaidlerle elinden parası alınıyor. Yıllar geçtiği halde ev sahibi olduğunu göremeyerek müteessir oluyor, yani aldatılıyormuş. Belli başlı şu üç nokta çevresinde toplanan tenkitleri inceleyelim.

Spekülasyon damgası, maalesef, Yapı Kooperatiflerine çok haksız olarak yapıştırılmıştır. (Spekülasyon) sözünü, manasını bilen de, bilmeyen de bilâperva kullanmaktadır.

Arsa ve ev spekülasyonu bilhassa Ankara'da yıllardan beri umumileşmiş bir hastalıktır. Esasen hızla büyüyen her şehirde, bu durum bünyevi bir hastalık haline girer. "Kooperatif bu hastalığın önüne geçemedi, hatta bizzat kendisine de sirayet etti" demenin manası yoktur, çünkü yapı Kooperatifleri, spekülasyonu ortadan kaldırmak iddiasında değildirler. Onlar, ortaklarını ev

sahibi yapmak davasındadırlar.

Ankara'ya güzel ve modern mahalleler kazandırdıkları inkâr edilemez bir hakikattir. Bunlardan fazla olarak ta, spekülasyonun şiddetini hafifletmişlerdir. Çünkü Kooperatiflerin inşa ettikleri bini aşan mesken olmasaydı Ankara'da barınma zorluğu bir kat daha elemli olacak, şehrin dar hududu içinde kalan arsalar daha yüksek fiyatlara fırlayacaktı. Esasen tabiat kanunları nazara hudutlarla, boğucu ve bunaltıcı çemberlerle değiştirilemez! Nüfus artınca, mesken ihtiyacı artar ve bu ihtiyaç artınca arsalar pahalılaşır, bu pahalılık tahammülün üstüne çıkınca daha ucuz araziye doğru bir yayılma başlar. Bunun önüne hiç, bir kuvvet geçemez. Olsa olsa birçok yasaklar ve mümaneatlar ortaya atılır, fakat tabiat kanunu hükmünü icra eder. Bir yandan kaçak inşaat: berbat mahalleler, çirkin manzaralar ve ıstırap verici aksülameller yaratır.

Diğer yandan ise, hesapsız ve ileriye düşünmeksizin çizilmiş olan hudut, suni olarak muhafaza edildikçe, şehir ortasındaki arsaların değerleri ateş pahasına yükselir durur. Yani (rant) nazariyesinin doğruluğu bir kere daha tezahür eder ve şehirde iki karış toprağı olan, çubuğunu yakıp sırtüstü yatmaktan başka bir zahmete katlanmaksızın günden güne zenginleştiğini görür.

(**) *Kimin sayesinde?*

(**) *1935 tarihli ve 2 sayılı Belediyeler Dergisi'ne bakınız. Sayfa 60.*

Kooperatif Postası
Karınca,

Şubat 1947, Sayı: 122, S. 8-9.

Yazan: Mennan YİĞİTER

Büyük endüstrinin inkişafından önce küçük sanatlar bütün dünyada olduğu gibi bizde de çok gelişmişti. XVI-XVII. yüzyıllarda pazarların dar oluşu, nakliyat güçlüğü, gümrük resimleri her sanat şubesinin mahallinde ilerlemesini destekliyordu. Ancak makinenin keşfi fabrika sanayinin inkişafın, bu da küçük sanatların zamanla gelişmesini intaç etmiştir. Fabrika sanayi geniş pazarların ihtiyaçlarını kavradığından bu alanda çalışan küçük sanatlarla rekabet etmesini mümkün kıldı.

Bununla beraber büyük endüstrinin çok verimli olduğu bugün dahi küçük sanatlar tamamen ortadan kalkmış değildir. Bunun başlıca sebeplerini şöylece özetleyebiliriz.

- 1- Küçük sanatlarda çalışanların bazıları mütemmim işler de görmektedirler. Mesela marangozun camcılık yapması, kunduracının aynı zamanda fabrika mamulâtı hazır kundura satması gibi.
- 2 - Küçük sanat erbabı çoğunluğu ile tamircilik işleriyle meşgul olurlar. Mesela radyo, gramofon ve saat tamircileri gibi,
- 3 - Büyük endüstri yeniden küçük sanatlar doğurmuştur; mesela otomobil, gemi tamirciliği gibi.
- 4 - Büyük endüstrinin verimli olabilmesi için lüzumlu vesaitin mevcut olmayışı hasebiyle küçük sanatlar devam ve bekasını temin edebilmiştir. Sıvacılık, boyacılık ve kadın şapkacılığı işleri gibi,

- 5 - Nihayet küçük sanatkârda ticari zihniyet ve sermaye bakımından husulen gelen tahavvülde buna sayık olmuştur. Mesela el tezgâhları ile yapılan dokumalara makine uygulanması gibi büyük endüstrinin en ileri ülkelerinde dahi toplumun önemli bir kısmı küçük sanatlarda çalışmaktadır.

Gerçekten Fransa'da 1925 yılında mevcut 551.141 kurumdan 466.035'si küçük sanallarla meşguldür. İngiltere'de de halen şapka, bıçak ve elbisecilik gibi sanatlarda 1,5 milyon işçi çalışmaktadır. Harpten önce Almanya'da 3,5 milyonu aşan bağımsız usta, çırak ve kalfa mevcuttu. Bu da Almanya'daki işçilerin %22 sine tekabül etmekte idi. Bizde de 1927 yılında yapılan bir istatistiğe göre 65.249 kurumdan 59.245'si 5'den daha az işçi ile çalışmakta idi. Bu da mevcut sanayin % 90'nını küçük sanatlar teşkil etmekte olduğu sonucunu vermektedir. Küçük sanatların toplum içindeki ekonomik rolünü şöylece özetleyebiliriz:

- 1 - Toplum içinde kuvvetli bir iş unsurudur.
- 2 - Sosyal ve ekonomik bir muvazene teman eder.
- 3 - Milli Savunma ihtiyaçlarına yardımcı bir unsurdur.
- 4 - Milli kültürün ve zevkin timsalidir.
- 5 - Tarım sanayin inkişafına hadım bir unsurdur.
- 6 - Toplumda kuvvetli bir tasarruf vasıtasıdır.

Osmanlı imparatorluğunun ilk devirlerinde küçük sanatlarda önemli bir mevkiimiz vardı. Ancak, XVIII. yüzyılda ve bundan sonra büyük endüstrinin inkişafı diğer taraftan kapitülasyonlara yabancılara tanınan hakların imtiyaz şeklinde uygulanmasına başlanmasından sonra küçük endüstrinin hücumuna küçük sanatlarımız ve sanatkârimiz mukavemet edememişlerdir.

Cumhuriyetin ilanı ile benliğine sahip olan yeni Türkiye her alanda olduğu gibi bu alanda da bir taraftan büyük endüstrinin inkişafına hadım tedbirler alırken diğer taraftan da küçük sanatları himaye etmiştir. Parti programımıza kadar giren bu esaslar sayesinde küçük sanatlarımız yeniden hayat bulmuştur. Küçük sanatların en münkeşif olduğu yerler İstanbul, Ege bölgesi, Doğu ve Kuzey bölgeleridir.

Bizde müteâmmim çeşitli küçük sanatlar arasında en önemlileri dokumacılık, kuyumculuk, marangozluk, halıcılık, örmecilik, trikotaj işleri, dökmecilik, apre imalatı sanatlardır. Küçük sanatlar makine devrinin başlangıcına kadar dört devre geçirmiştir:

- 1 - Ev işi,
- 2 - Ücret ve fiyat işi,
- 3 - Ev sanayi,
- 4 - Fabrika sanayi,

1 - Ev işi aile içinde ve aile ihtiyacı için ham maddenin işlenmesidir.

2 - Ücret işi müşteri tarafından verilen ham maddenin ücreti mukabilinde bir sanatkâr tarafından işlenmesidir. Fiyat işinde ise sanatkâr aynı zamanda maddeyi de temin eder.

3 - Ev sanayinde birçok işçiler bir müteşebbisin adına ve hesabına ve onun işletmesi dışında çalışmasıdır.

4 - Fabrika sanayi ise bir müteşebbis birçok işçileri aynı işletme içinde çalıştırmasıdır. Bu tasnife göre, küçük sanat ücret ve fiyat, işi kısmında yer almaktadır. Bütün orta çağ süresince ekonomik hâkimiyetini devam ettiren küçük sanatkâr aynı zamanda kurduğu lonca ve korporasyon teşkilâtıyla dernek içinde kamu kudretini ilahi idi. Sanatın ifası için çiraklık ve kalfalık devrelerinin geçirilmesi ve hakiki sanatkâr olduktan sonra müstakilen ancak bu sanatı ifa etmesi mümkündü.

Bizde de mevcut lonca ve gedik usulü bidayette dini kudreti ve kuvveti haizdi. İstanbul'un zaptından sonra Bizans İmparatorluğundaki mevcut teşkilâtın tesiri altında kalarak zaman zaman dini kudret vasfını muhafaza etmiş veya Avrupa'daki teşkilâta benzemiştir. Makine sanayini inkişafı, feodalizmin yıkılması ve nihayet pazarların genişlemesi karşısında küçük sanatlar mevcudiyetlerini idame edememiştir. Fransız büyük inkılâbını müteakip şahsın hürriyetine ve insan hukukuna aykırı görülen korporasyonlar Fransa'da lağvedilmiştir.

Ancak sosyal bakımdan yapılan değişiklik ekonomik alanda kendisini göstermiş küçük sanatlar himayesi korporasyonların lağvı ile devlet meselesi halinde ortaya çıkmıştır.

Bizde gedik usulünün 1328 yılında lâğvından sonra küçük sanatlar bir teşkilâta bağlanmamıştı. Ancak cumhuriyetin ilanını müteakip borçlar kanununda usta ve çiraklar hakkında hükümler konulmuş, diğer taraftan esnaf odaları kanunu ile bir teşkilâta bağlanmıştır. Bu arada çıkan iş kanununda da küçük sanatları ilgilendiren hükümler mevcuttur. Bununla beraber küçük sanatların durumu nu düzenleyecek tedbirler tamamen alınmış sayılamaz.

Küçük sanatların kalkınması için alınması gerekli tedbirleri şöylece özetleyebiliriz:

- 1 - Küçük sanat kooperatifleri kurmak,
- 2 - Vergi muafiyetlerini tanımak,
- 3 - Küçük sanatlar için bağımsız bir kanun yapmak,

1 - Halen mevcut kooperatiflerimiz hakiki kooperatifçilik prensiplerine uygun olarak teşkilatlanmamıştır. Bunların muhitine ve ortaklarına faydalar sağlaması için yeniden organize edilmesi, alış, satış ve üretimde gerekli prensipler vazedilmesi zaruridir. Buna muvazi olarak da bu teşekkülleri birlikler etrafında toplamak lazımdır.

Bu kooperatiflerin en önemli ihtiyaçlarından biri de kredi işidir. Küçük sanatların finansmanı ile meşgul olan teşekkül bizde Halk Bankasıdır. Bu bankanın son yıllardaki plasmanı 3 - 4 milyon arasındadır. Halbuki sırf dokuma konusunda çalışan kooperatiflerin yıllık istihsali 50 - 55 milyon lirayı aştığına göre bugün küçük sanatlar için bankaca tefrik edilen plasman ihtiyaca cevap verememektedir. Fransa'da küçük sanatkârın kredi ihtiyacını sağlamak üzere mukabil kefalet şirketleri kurulmuştur. Bu kurumlar 40 franklık hisseli küçük anonim şirketlerdir.

Halk bankalarına dayanan bu şirketlerin ikrazat sermayelerinin esasını Hükümetin Fransa bankasına verdiği 10 milyon frank teşkil etmektedir. Almanya'da da "Schulze-Delitzsche" kooperatifleri bu ihtiyaca cevap vermektedir.

İHTİYARLIK MAAŞI

Kooperatif Postası
Karınca,

Şubat 1947, Sayı: 122, S. 25.

Stockholm'den bildiriyor:

İsveç Millet Meclisi bu seneki toplantı devresinde birçok içtimai kanunlar kabul etmiştir. İkinci dünya harbi esnasında mecliste daha ziyade siyasi meseleler ve askeri tedbirler etrafında münakaşalar olurken şimdi sosyal ıslahat birinci plânda gelmektedir. Hükümet bu sahada esasen mühim tedbirler almıştı. Fakat bunlar kâfi görülmediğinden bu tedbirlerin genişletilmesi kararlaştırılmıştı. İkinci dünya harbi bu husustaki çalışmaları durdurdu. Harb sona erdikten sonra yeniden işe başlandı.

Yapılacak ıslahatın en mühimi hiç şüphesiz ihtiyarlık maaşıdır. Bu kanun 1948 senesi başından itibaren tatbik edilecektir. Yeni kanun ihtiyarlık maaşını bekârlar için senede 1000 kurona kadar (100 kuron 7821 kuruştur) evliler için 1600 kurona çıkarmıştır. (Yani evli bir adam ihtiyarlık maaşı olarak ayda yuvarlak rakam 100 lira alacaktır) 65 yaşını geçen İsveçli herkesin bu maaşı almağa hakkı vardır. Bundan başka şehirlerde pahalılık zammı olarak da bekârlara 150 - 600, evlilere 200-800 kuron verilecektir. Bu suretle şehirde yaşayan bir karı koca senede ceman 2400 kuron, senede 1900, ayda 153 lira maaş alacak demektir ki, dünyanın hiçbir tarafında biz kadar yüksek ihtiyarlık maaşı yoktur.

Yeni kanun yüzünden senelik masraf 400 milyon kıran artacaktır. Bu para, muhtelif varidatla karşılanacaktır.

Okullarda Bedava Yemek

İçtimai ıslahata dair ikinci kanun layihası okullarda çocuklara bedava öğle yemeği ve bedava kitap, defter verilmesidir. Bedava öğle yemeği öteden beri ilkokullarda verilirdi. Fakat bu hususi teşebbüslerin neticesiydi. Hükümet 1937'de bu işi üzerine almıştır. 1945 - 1946 senesi zarfında 110 bin çocuğa yiyecek, kitap vesair levazım verilmiştir. Şimdi yeni kanunla bu iş orta tedrisata da teşmil edilmektedir. Beş sene içinde bütün ortaokullarda talebeye bedava yemek ve ders levazımı verilecektir.

1938'de çıkan bir kanun mucibince bütün işçilere senede en az 2 hafta tatil verilmesi ve işçilerin tatil zamanında ücretlerini almaları kabul edilmişti. 1946 Temmuzundan beri yürürlüğe giren yeni bir kanun mucibince tatil müddeti üç haftaya çıkarılmıştır. Sıhate zararlı işler- de çalışanlar için tatil müddeti senede altı haftadır.

Yeni bir kanun da vakti hali yerinde olmayan çocukların ve annelerinin şimendiferlerde bedava seyahat edebilmelerine aittir. Senelik geliri 2500 kuronu geçmeyen ailelerin çocukları 600 kilometrelik mesafede bedava seyahat edebilirler. Şimal vilayetlerinde bu mesafe 1200 kilometredir. Bu sınıfa mensup ve 14 yaşından aşağı iki çocuğu olan anneler de bedava seyahat etmek hakkına maliktirler. Bu kolaylıktan maksat tatil zamanında çocukların ve annelerinin havalı yerlere gidebilmelerine imkân temin etmektir.

İsveç meclisinde mahpuslara daha insani bir hayat temini, hastalığa karşı mecburi sigorta hakkında da iki kanun layihası vardır. Senede 15 - 45 kuron veren (senede 12 - 33 lira) herkes bir hastanede bedava tedavi edilmek hakkına malik olacaktır.

İsveç içtimai Muavenet Bakanlığı yeni bir takım projeler hazırlamaktadır. Bunlar mali vaziyet müsaade ettikçe tatbik sahasına girecektir.

İstanbul - Akşam

Kooperatif Postası
Karinca,

Mart 1947, Sayı: 123, S. 23-24.

ÇİFTÇİYİ KENDİ YARARINA TEŞKİLÂTLANDIRMA YOLU

M. TUNCER

Kurulacak tütün bankasına mecburi iştirak hissesi olarak tütün ekicilerinin alacaklarından kesilen yüzde beşlere, tasarruf hakkına yapılan tecavüz bakımından itiraz edilmiştir. Hiç olmazsa, tütüncülüğümüzü teşkilatlandırma bakımından, düşünülen tedbir maksada ve ihtiyaca uygun mudur? Biz buna da müspet cevap vermek imkânını bulamadığı için üzülüyoruz.

Gerçektir ki, tütün müstahsillerinin her yıl, mahsullerini satış zamanında karşılaştıkları, hükümetin şimdiye kadar az çok başarılı olan mevsimlik müdahalelerinden daha esaslı tedbirlerle karşılanması gerekli önemli bir meseleyi ortaya koymaktadır. Bu mesele, teşkilatlı alıcılara karşı haklarını ve menfaatlerini korumak üzere, satıcıların ve müstahsillerin birleşmeleri ve elbirliğiyle hareket etmeleri meselesidir. Mahsulün değerini korumak için bu tek çıkar yoldur, Diğer mahsullerde tecrübesi yapılmış ve öyle sanırız ki, müspet netice vermiştir. Buna kooperatif yolu diyoruz, Kooperatif, ortaklarına yetiştirdikleri tütünün kalitesine ve miktarına göre bir avans vererek malı acele satmak zorundan onları kurtaracak, buna karşılık ortaklarının tütünlerini kendi depolarında işleyerek ihraca en elverişli şekle sokacaktır. Bunun manası, ham tütünle işlenmiş tütün arasındaki fiyat farkının müstahsile dönmesidir. Bizim tütünlerimiz "3" liraya veya daha aşağıya, satılırken Yunan tütünlerinin 6-7 liraya müşteri bulması, işlenmiş olarak satışa çıkarılmasının bir neticesidir.

Pek tabiidir ki, Türk tütüncülerinin kooperatifleşmeleri onlara da bu imkân verecektir. Esasen bunun için ayrı bir kanuna ve tertibe ihtiyaç yoktur. Tarım satış kooperatifleri için mevcut olan 2834 sayılı kanun tütün tarım satış kooperatiflerinin kurulmasına ve işlenmesine, belki diğerlerinden bile daha elverişlidir.

Hükümetin bu kooperatiflerin kurulması işini desteklemesi çok anlaşılır ve alkışlanır bir hareket olurdu. O vakit, yer yer kurulacak tarım satış kooperatifleri ortakları zaten bir sermaye taahhüdü altına gireceklerdi ve bu taahhüde karşı, şimdiden yüzde beşlerin kesilmesi kooperatif ortaklığın isteyecek kimseler için kendi rızalarıyla temin olunabilirdi. Ancak, şunu da gözden kaçırmamak gerekir ki kooperatif ne kadar faydalı, hatta elzem bir müessese olursa olsun dışında kalacak müstahsiller daima bulunacaktır. Hatta Bulunması lazımdır. Onların da, kendi başlarına yapacakları bir tecrübe, yani teşkilâtsiz satış tecrübesi vardır ve bu iki tecrübenin

yan yana yürümesi memleket hesabına faydalıdır. Çünkü kooperatif önceden çizilmiş, belli bir yolda giden müessese değildir. Bunun tersine olarak her adımda tecrübeye dayanan ve en elverişli yolu tutan müessesedir kooperatifin esas şartıdır.

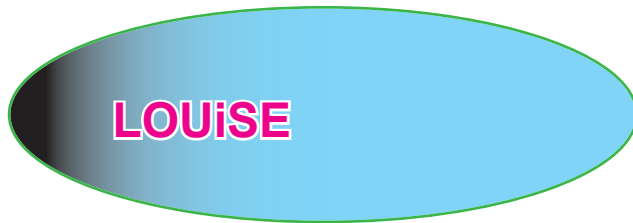
Elverişli olmayan bir kooperatif tamamen lüzumsuz ve zararlı bir kurumdur. Kooperatifin başarılı olması, yani ortaklarına gerçek fayda sağlaması yaşamasını lüzumlu ve haklı kılan en esaslı sebeptir. Böyle olunca, kooperatifçiliğin vatandaşlara zorla tutturulmuş bir yol olmasını kooperatifçiler hiç bir zaman kabul etmezler ve edemezler. Onlar isterler ki kendi kooperatifleri yanında serbest ticaret müesseseleri de olsun ve vatandaş onu ve bunu, verdikleri netice bakımından, kıyaslamak imkânını her vakit elinde tutsun. Zorla kooperatif aklın almayacağı bir şeydir. Fakat kesilen yüzde beşlerle kurulması düşünülen şey kooperatif değildir. Bir bankadır. Bu banka ne iş görecektir? Kime ve ne şartla kredi verecektir? Sermayesi kimler tarafından ve ne suretle temin olunacaktır? Bunlar hiç bilinmediği ve buna ait ortada ne bir statü, ne bir kanun bulunmadığı halde Türk köylüsünün alacağını -ona danışmadan ve sormadan- yüzde beş azaltmış oluyoruz ve tek iddiamız ona faydalı bir müessese kuracağımızdır. Eğer evvelce düşünüldüğü gibi kurulacaksa, bu bankanın hissedarları -zorla hissedarlığa kaydedilen çiftçilerden başka- bütün tüccarları, diğer milli bankalar, Tekel idaresi ve yerli ürünler gibi resmi bütün şirketleri olacaktır.

Böyle karma bir sermaye, idarenin köylü elinde olmamasını sağlayacak en kestirme yoldur. Türk köylüsü üçer beşer yüz kişi olarak topladıkları kooperatifleri doğrudan doğruya hiç şüphesiz idare edebilir ve etmektedir. Fakat bir milyon tütüncünün tüccar ve devlet sermayesiyle karışık bir müesseseyi idare etmelerine de aynı derecede şüphesiz olarak imkân yoktur.

Yeni kurulacak böyle bir banka Türk tütüncüsünden alınan paraları da bir takım müstahsil dışı menfaatler uğrunda ve emrinde kullanabilecektir. Böyle bir teşkilin müstahsil tarafından istenen ve özlenen teşkilat olmadığı aşikârdır. Müstahsili teşkilâtlandırmak için mevcut olan ve sadece tütün sahasında da tatbiki ve hükümetçe benimsenmesi icabeden bir kanun yerine araçlar menfaatine işleyecek teşkilat düşünüldüğü zaman böyle garip ve gayeye zıt neticelerle karşılaşmak zaruridir. Tütün davasını halletmek için yeni kanunlar yapmadan evvel mevcut kanunları unutkanlık mezarından çıkarmak ve müstahsile yarayacak, teşkilat için onun parasına tasarruf etmeden evvel de onun kendi isteğiyle veya muvafakatiyle onu kooperatif içinde teşkilâtlandırmak yolu vardır. Buna arka çevrildiği içindir ki çok demokratik olması mümkün bir hareket son derecede antidemokratik olmuştur.

“Yeni Asır’dan”

Hikâye:

Kooperatif Postası

Karınca,

Mart 1947, Sayı: 123, S. 38-40.

Yazan: Somerset Maugham

Çeviren: Bedia Çobanoğlu

Louise beni sevmiyordu. Sinsi ve nazik halile arkamdan uygunsuz bir söz söylemek fırsatını pek az kaçırdığına emindim. Buna rağmen dostluğumuzu neden devam ettirmek istediğini anlayamıyordum. Herhangi bir şey hakkındaki fikrini doğrudan doğruya değil de ima ile iç çekmesiyle ve güzel ellerinin zarif hareketleriyle izaha çalışırdı. Soğuk mizaçlıydı. 25 yıldır

teklifsizce görüşmemize rağmen eski dostluğumuzun onun üzerinde bir tesiri olacağına inanmıyordum.

Louise'in nazarında ben, kaba, vahşi, istihfakâr ve bayağı bir insandım. Neden benimle alâkasını kesmediği muammasını çözemiyordum. Katiyen böyle bir şeye yaklaşıyor, beni mütemadiyen öğle ve akşam yemeğine çağırıyor, senede bir iki defa da hafta sonunu geçirmek üzere sayfiyedeki evine davet ediyordu. Sebebini nihayet keşfeder gibi oldum. İnandığıma şüphe ediyor bu yüzden endişe duyuyordu. Eğer beni sevmediğinin sebebi bu ise, benimle ahbaplık yapmak istemesinin de sebebi yine bu idi. Ona gülünç bir tip olarak bakmama üzülmüyor, yanıldığımı ve mağlubiyetimi bana kabul ettirmedikçe rahat edemiyordu. Tam bir şarlatan olduğuna tamamıyla emin değildim. Acaba herkesi aldattık gibi bizzat kendisini de mi aldatıyordu, yoksa aslen kalbinin derinliğinde nükte mi saklıydı? Eğer böyle ise belki de hiç kimsenin bilmediği ve yalnız, ikimizin arasında olan müşterek bir sırdan dolayı bana bağlıydı.

Louise'i evlenmeden evvel tanıyordum. O zaman iri gözlü, melânkolik zayıf nahif bir kızdı. Bir hastalık neticesi galiba kızıl'dan sonra kalbi zayıflamıştı. Bu yüzden kendisine iyi bakması icabediyordu. Annesi ve babası onun üstüne titriyorlardı.

Tom Maitland kendisine talip çıktığı zaman epeyi korkmuşlardı. Kızları evlilik hayatının yükünü kaldıramayacak kadar hassastı. Fakat ailenin hali vakti pek iyi değildi. Hâlbuki Tom Maitland zengindi. Louise'i mesut edebilmek için her türlü fedakârlıktan çekinmeyeceğini vaat etmesi üzerine onlar da kızlarını verdiler.

Tom Maitland iri yarı, yakışıklı bir delikanlı ve iyi bir atletti. Louise'i çıldırasıya seviyordu. Onun zayıf kalbiyle fazla yaşamayacağını zannediyor, birkaç senelik ömrünü mümkün olduğu kadar rahat geçirmesine temine uğraşıyordu.

Bütün zevklerini kar ısına hasretmişti. Ani bir kalp krizi gelir korkusuyla onu yalnız bırakamıyor, daima yanında kalıyordu. Aralarında ne zaman bir fikir münakaşası olsa Louise fazla itiraz etmeden kocasının fikrini kabul ederdi. Çünkü o bir adamın arzu edebileceği en halim bir kadındı. Fakat tam bunun arkasından kalbi tutar ve bir hafta şikâyet etmeden yatağında yatardı. Kocasını kızdıracak kadar gaddar değildi. Sessiz ufak bir mücadele sonunda karısını, istediği gibi hareket etmesi için teşvik ederdi. Bir defa yürüyerek sekiz millik bir gezinti yaptığını gördüğüm zaman Tom'a karısının tahminimizden çok daha kuvvetli olduğunu söyledim. O başını sallayarak ve içini çekerek:

- Hayır, hayır, dedi. Bilindiği ve görüldüğü gibi değil, vaziyeti çok nazik. En meşhur kalp mütehassısları bile onun hayatının bir iplik üzerinde durduğunu söylüyorlar. Tom'la konuşmamızı karısına söylemiş olacak ki, Louise bana derhal mutad tavrıyla:

- Artık ölüyorum, ölüm kapısındaım, dedi.

Cevaben:

- Bana öyle geliyor ki, siz istediğiniz zaman tamamıyla kuvvetli olabiliyorsunuz, dedim. Zira bir parti neşeli ve eğlenceli olduğu zaman Louise sabahın beşine kadar dans edebiliyordu, fakat neşesiz geçerse derhal hastalanır, kocası da onu erkenden evine götürürdü. Cevabım Louise'in hoşuna gitmedi sanırım, bana sevimli bir şekilde tebessüm etmesine rağmen iri mavi gözlerinde hoşnutsuzluk gördüm.

- Sizi memnun edebilmek için herhalde önünüzde düşüp ölecek değilim, dedi.

Louise kocasından fazla yaşadı. Bir kayık gezintisinde karısının soğuk alıp üşümesinden korkarak ceketini ona giydirmişti. Bu şekilde kendisi soğuk alarak öldü. Louise'e müreffeh yaşaması için bir servet ve bir de kız evlat bıraktı. Louise kabili teselli değildi. Bu darbeden sonra tekrar canlanması bir harika sayılabilirdi.

Arkadaşları onun da sevgili kocasının kederine dayanamayarak öleceğini zannettiler. Kızı İris'in öksüzlüğüne üzüldüğünü görerek bir misli daha acıyorlardı. Onu yerinden kımıldatmıyorlar ve ellerinden gelen her türlü yardımı esirgemiyorlardı. Böyle yapmaları da lazımdı. Zira, Louise hafif bir yorgunluk hissetse derhal kalbi tutar, hastalanır ve ölüm raddelerine gelirdi. Kendisinin candan kimsesi olmadığını ve bu nazik sıhhatiyle de sevgili İris'ini nasıl yetiştireceğini düşünüyordu. Arkadaşları ona neden tekrar evlenmiyorsun diye sordukları zaman:

- A... dedi. Bu zayıf kalbimle kabil mi?

Mamafih Tom benim evlenmemi isterdi ve belki de evlenmem kızımın bakımından iyi olurdu. Fakat benim gibi hasta ve cılız bir kadını kim alır?

Fakat garip değil mi Louise'e bir değil bir kaç talip çıktı. Tom'un ölümünden bir sene sonra: George Hobhouse'la evlendiler. George Hobhouse güzel, dürüst ve oldukça hali vakti yerinde bir gençti. Kendisine böyle cılız bir mahlûka bakmak fırsatı verildiğinden bu kadar müteşekkir olan bir başka insana hayatımda rastlamadım.

Louis kocasına:

- Hayatım o kadar kısa ki seni uzun seneler üzecek değilim diyordu. Kocasını gayretli bir askerdi. Louise'in sıhhati kışı Monte Carlo'da, yazı da Deauville'de geçirmesini icabettirdiğinden kocası ordudan çekildi. Mesleğini terk etmede evvela tereddüt etti, zaten Louise önceleri bunun lafım bile ettirmiyordu. Fakat nihayet her zamanki gibi boyun eğmeğe mecbur oldu ve:

- Artık çok sürmez. Kimseye sıkıntı olmak istemiyorum, dedi. Buna müteakip iki üç sene Louise zayıf kalbine rağmen şık kıyafetlerle en canlı partilere, en büyük kumarlara, danslara gitti ve hatta gözüne kestirdiği gençlerle de flört etti. Fakat Louise'in ilk kocasında olan temel George Hobhouse'da yoktu. Karısı bu şekilde eğlenirken o da kendini içkiye veriyordu. Bu bir itiyat halini alacağı sırada harp çıktı, George alayına iltihak etti ve üç ay sonra da öldü.

Bu Louise'e ikinci büyük darbe oldu. Mamafih böyle bir buhran esnasında metanetini muhafaza etmesi lazım geldiğini hissediyordu. Bir kalbi tutsa ona bu harp zamanında kim bakacaktı? Kederini hafifletmek ve yeise kapılmamak için Monte Carlo'daki köşkünü ağır yaralı askerlere hastane yapmıştı. Arkadaşları ona bu büyük yükün altından artık kalkamayacağını söylediklerinde, o:

- Biliyorum, tabii bu benim ölümüne sebep olacak, ama ne çıkar? Benim de yardımım dokunsun diye cevap veriyordu.

- Zavallı George, dedi. Bu kalbimle kim derdi ki ben onun arkasında kalacağım?

Ben de:

- Zavallı Tom, diye ilave ettim. Bilmem neden bu sözüm ona hoş gelmedi. Güzel gözleri yaşla dolu olarak bana tebessüm etti:

Neden, anlayamıyorum, dedi. Sanki geriye kalan bu kısa ömrüme hased ediyorsunuz.

- Aklıma gelmişken sorayım. Kalbiniz daha iyi, değil mi?

- Daha iyi değilim. Daha bu sabah doktora gittim ve bana en fena vaziyete hazır olmamı söyledi.

A?... Buna! yirmi seneden beri hazırsınız.

Harp bittiği zaman Louise Londra'ya yerleşti. Hala zayıflığını, iri gözlülüğünü ve soluk benizliliğini muhafaza ediyordu. Fakat k ırkını geçtiği halde yirmi beşten fazla göstermiyordu.

Genç bir kız olan İris mektebi bitirmiş ve annesiyle beraber oturuyordu.

Louise:

- O artık bana bakar, diyordu. Tabii benim gibi zavallıya bakmak güçtür, ama bu iş kısa bir zaman süreceği için seve seve yapacağından eminim.

İris iyi bir kızdı. Annesinin sıhhatinin tehlikede olduğunu bilerek yetiştirilmişti. Çocukken gürültü yapmasına müsaade edilmezdi. Annesinin hiç bir vesile ile üzülmemesi lazımdı. Şimdi Louise kızına, yorucu ihtiyar bir kadın yüzünden fedakârlık etmemesini söylüyor, ama İris katiyen kulak asmiyordu. Fedakârlık mevzubahis olamazdı. Hasta annesi için elinden gelen her şeyi yapmak ona saadet verirdi. Bir iç çekmesiyle Louise kızına pek çok işler gördürüyordu.

- Kendisini elverişli bir kız olarak görmek ona zevk veriyor, diyordu.

- Ara sıra biraz dışarı gitmesi ve eğlenmeyi lâzım değil mi? diye sorduğumda:

- İşte ben de ona aynı şeyi söylüyorum ama bir türlü eğlenmesini bilmiyor. Allah şahittir, ben hiç kimseyi kendi yüzümden rahatsız etmek istemem derdi.

Bu sözleri ben İris'e hatırlattığım zaman, o bana, zavallı anneciğim, böyle diyor amma ben ne zaman, bir arkadaşşıma gitsem kalbi tutar, onun için evde oturmayı tercih ediyorum, diye cevap veriyordu.

Çok geçmeden İris benim genç ve iyi bir arkadaşşıma âşık oldu ve evlenme teklifini de kabul etti. Kızı sevdiğimden onun artık kendi hayatını süreceğine memnun oldum. Fakat bir gün genç adam bana gelerek dert yandı. İris annesini yalnız bırakamayacağını hissetmiş bu yüzden nikâh da gayri muayyen bir zamana tehir edilmiş. Gayet tabii olarak bu işin bana taallûku yoktu. Amma bunu bir fırsat addederek Louise'i görmeğe gittim. Akşam çayı saatlerinde arkadaşları tarafından ziyaret edilmek hoşuna gideri ve şimdi de daha yaşlandığından arkadaşlarının çoğu ressam ve muharrirlerdi.

Bir müddet sonra lafı istediğim mevzua çevirerek:

- İşittiğime göre İris evlenmiyormuş, dedim.

- Orasını bilmiyorum, ama hemen şimdi evlenmiyor; Kendisine pek çok yalvardığım halde, o hiç aldırıyor.

- Ona her halde, çok güç geliyor.

- Tabii, yalnız her hangi bir insanın benim için fedakârlık yapmasını istemiyorum.
- Azizem Louise! Şimdiye kadar iki koca gömdünüz. Hiç olmazsa iki koca daha eskitebilirsiniz.

Şaka mı zannediyorsunuz?

- Galiba siz kendiniz de istediğiniz şeyi yapabileceğinizin, istemediğinizi ise zayıf kalbiniz yüzünden yapamadığınızın farkında değilsiniz.
- Ah biliyorum. Hakkımda neler düşündüğünüzü biliyorum. Hasta olduğuma hiç inanmıyorsunuz.

Yüzüne dik dik baktım:

- İnanmıyorum, dedim. Siz şimdiye kadar tanıdığım kadınların en egoisti ve en canavarısınız. İki zavallı adamı mahvettiniz. Şimdi de kendi kızınızın hayatını mahvedeceksiniz.

Louise bu anda bir kalp krizi geçirse hiç hayret etmeyecektim. Hemen düşüp bayılacağım zannettim. Fakat o bana sadece tatlı bir tebessümle:

- Zavallı arkadaşım, bir gün bana bu sözleri söylediğine pişman olacaksın, dedi.
- Bu adama kızınızı vermemekteki fikriniz kati mi?
- Kendisine evlenmesi için yalvardım. Ah... biliyorum, bu üzüntü beni öldürecek, fakat ne ehemmiyeti var? Beni kimsenin düşündüğü yok. Her kese sadece bir yük olmaktan başka hayırım dokunmuyor.

- Kızınıza bu vaziyetin ölümünüze sebep olacağını söylediniz mi?

- Beni mecbur etti.

- Sanki kendinizin yapmamağa karar verdiğiniz şeyi her hangi bir insan size yaptırabilirmiş gibi konuşuyorsunuz.

- İsterse bu genç adamla evlenebilir. Ne yapalım ben ölürsem öleyim.

- Pekâlâ, gelin bunu göze alalım, olur mu?

- Bana hiç merhametiniz yok mu?

- Sizin gibi hallerinin ciddiyetine inanmadığım bir şahsa karşı nasıl acı duyabilirim? Soluk yanakları kızardı ve güzel gözleri öfkeleninceye kadar tebessüm ederek:

- İris bir aya kadar evlenecek, fakat eğer bana bir şey olursa ümit ederim ki, ne siz ve ne de İris kendinizi affedemezsiniz, dedi. Louise sözü kadar iyiydi. Gün tayin edildi, muhteşem bir ziyafet hazırlandı, davetiyeler yollandı. İris ve nişanlısı sevinçten kaplarına sığamıyorlardı. Düğün günü, sabahleyin saat onda Louise, bu şeytan kadın, kalp krizlerinden birine tutularak öldü. Dünyaya gözlerini yumarken, ölümüne sebep olan de affetmişti.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

MART 2025 YIL: 91 SAYI: 1059 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005